

RAAMATU „KOER NIMEGA MONEY” PÕHJAL VALMINUD TUNNIKAVAD

Koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur

RAHANDUSMINISTEERIUM

TUNNIKAVA nr 1

Tunni teema:	Sissejuhatus projekti										
Õpilased:	4.-6. klass										
Tunni õpieesmärk:	Õpilane teab, miks ta raamatut "Koer nimega Money" lugema hakkab. Õpilane sõnastab ootused, mida ta antud projektis soovib saavutada.										
Seos RÕK-iga:	enesemääratluspädevus, õpipädevus, väärtuspädevus										
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>5 min</td> <td>5 min</td> <td>15 + 5 min</td> <td>5 + 5 min</td> <td>5 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>	5 min	5 min	15 + 5 min	5 + 5 min	5 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
5 min	5 min	15 + 5 min	5 + 5 min	5 min							
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside							
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Ettevalmistatud tunnikavad pakuvad paindlikkust. Õpetaja saab vastavalt enda soovitud mahule minna mõne tunni juures rohkem süvitsi või teha koostööd teiste õpetajatega. Võta endale aeg, et juhendmaterjaliga eelnevalt tutvuda. Näiteks: Soovikarbi meisterdamine on töö, mida planeerida koostöös tööõpetuse, tehnoloogia ja/või käsitööõpetajatega ja mille juures on oluline, et töö valmib viiendaks tunniks.</p> <p>I sissejuhatavas tunnis jagab õpetaja õpilastele raamatud (kui need tulevalt koolilt) või palub raamatu kaasa võtta.</p>										
Tunni teema taust:	<p>Bodo Schäfer on üks edukamaid rahast ja jõukusest kirjutavaid autoreid maailmas. Tema raamatuid on tõlgitud enam kui 30 keelde. "Koer nimega Money" on müüdud üle 5 miljoni eksemplari.</p> <p>Bodo Schäfer toob looga Kirast ja tema koerast Moneyst lugejateni mudeli sellest, kuidas uskuda oma võimetesse, rahaasjad korda seada, astuda esimesed sammud ettevõtlusvaimu käivitamiseks ja liikuda finantsvabaduse suunas.</p> <p>Raamat algab eessõnaga täiskasvanutele. Projektis kaasame läbi ülesannete ka vanemaid ja perekonda.</p>										
Kodune ülesanne	<p>Õpilane jagab kodus, mis on Money projekt ja millised on tema ootused.</p> <p>Õpilane palub vanematel ülesandeid endaga kaasa teha. I ülesanne vanematele: Lugeda raamatust lk 5-15.</p>										

Aeg (min)	Tunni osad
5 min	<p>1. Häälestus</p> <p>ARUTELU Mis on rikkus? Iga õpilane paneb märkmepaberile kaks märksõna. Õpetaja määrab aja (1-2 minutit), paarilisega aruteluks.</p>
5 min	<p>2. Selgitus</p> <p>Alustame uue raamatu lugemisega ning teeme seda sellel korral veidi teistmoodi. Raamatut ei loe me läbi ühe korraga ega vasta raamatut lugemise lõpus, vaid teeme peatüki lugemise järel klassis koos arutelu, ülesandeid ja mängu. See raamat on kirjutatud nii, et saame koos peategelasega ja tema koeraga teha väljakutseid kaasa.</p> <p>Tänases tunnis tutvume lähemalt "Koer nimega Money" raamatuga. Tunni lõpus, kui oleme raamatuga tutvunud, sõnastame ühiselt eesmärgi, miks me klassis seda raamatut loeme ja igaüks paneb kirja ka enda ootused.</p>
15 + 5 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>Enne töölehega tegelema hakkamist vaatame koos üle märgid, mida töölehtedel ja slaididel edaspidi kasutatud on. Nendeks on arutelu, raamatu kasutus, kirjalik ülesanne, liikumine, video vaatamine, eneseanalüüs, ajurünnak.</p> <p>Töölehel ül 1. Tutvu raamatuga ja täida lüngad</p> <p>Enne lugemise alustamist on hea tutvuda autoriga ja loo taustaga. Antud raamatul on huvitavad lisad, millele tähelepanu pöörata.</p> <p><i>Vastavalt õpilaste tasemele saab antud ülesanne olla iseseisev, paaris või teha ühiselt klassis.</i></p> <p>Lehe teisel poolel on ülevaade teemadest. See on õpilasele loodud visuaal, et aidata õpilasel mõista, millised teemad tulevad tunnis koos raamatu lugemisega arutellusse ja aitab luua ajalist perspektiivi. Seda saab kasutada ka järjehoidjana, et igas tunnis märgite risti selle teema juurde, mille olete läbinud.</p> <p>Tee siia vahele liikumispaus! 😊 Näiteks: Kolm küsimust ja kolm liikumise viisi. Kes on varem seda raamatut lugenud? Tõusevad ja sirutavad. Kes tegeleb investeerimisega? Tõusevad ja kallistavad ennast. Kes peab ennast täna juba rikkaks? Tõusevad ja panevad käed selja taga sõrmseongusse.</p> <p>Töölehel lõik raamatust</p> <p>Money lugu aitab raha tähendust paremini mõista. Ilmselt tekib teil uusi eesmärgid või uuendate vanu. Mis veel tähtsam - avastate uusi vaatenurki ja muudate enda suhtumist, et kasutada elus eettulevaid olukordi loominguliselt ning uuel viisil. Bodo Schäfer soovis kirjutada raamatut, mis avaks südamed rikkusele. Elus on rikkust küllaga varuks ja raha on üks neist.</p>
5 + 5 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Minu elu tasakaaluratas Tunni alguses arutasite paarilisega, mis on rikkus? Vaata töölehel olevat tasakaaluratas. Raha on kindlasti üks olulisi asju elus, kuid see ei ole ainuke. Nii nagu ratta nimetus, on elus oluline tasakaal. Mõttele, märgi ja ühenda oma tasakaaluratas.</p> <p>Minu ootused Vaata veelkord iseseisvalt ülevaadet teemadest. Pane kirja, mida sa ootad antud projektis. Kirjuta 2-3 ootust. Kui sa ei oska kohe ootuseid kirja panna, siis kirjuta 3 mõtet, mis sa arvad, et on sinus muutunud, kui raamatu lõpuni loeme.</p>

5 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>Sõnastage klassiga ühiselt, miks “Koer nimega Money” raamatut lugeda. Märkige see töölehele, et vajadusel alati selle juurde tagasi tulla, kui projektiga edasi minnes vahel sihtmeelest läheb.</p> <p>Igal õpilasel on kindlasti oma miks, kuid sõnastage enda klassi jaoks ka ühine eesmärk.</p> <p>Tunni lõpetuseks küsida paarilise käest kaks küsimust:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Millised uued teadmised sa täna tunnist kaasa võtad?2. Mida sa enda kohta õppisid?
-------	--

TUNNIKAVA nr 2

Tunni teema:	Eesmärkide seadmine										
Õpilased:	4.-6. klass										
Tunni õpieesmärk:	Õpilane mõtestab ja paneb kirja oma soovid.										
Seos RÕK-iga:	enesemääratluspädevus, õpipädevus, ettevõtlikkuspädevus, suhtluspädevus										
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>15 min</td> <td>5 min</td> <td>10 min</td> <td>10 min</td> <td>5 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>	15 min	5 min	10 min	10 min	5 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
15 min	5 min	10 min	10 min	5 min							
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside							
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid: toolid ringikujuliselt (seega ruumi vaja), töölehed, arvuti, projektor, nutitelefonid/tahvelarvutid igale õpilasele</p> <p>Tunni sissejuhatuse liikumismängu jaoks oleks vaja toole, mille õpilased või õpetaja on eelnevalt vahetunnis vabasse ruumi ringikujuliselt sättinud. Hea, kui toolidel oleks ka vahed sees (olenevalt vaba ruumi suurusest). Õpetajal eelnevalt prinditud tööleht iga õpilase jaoks. Soovitus õpetajal tutvuda sõnapilve koostamise digiversiooniga, nt www.mentimeter.com (tasuta võimalik klassiga ühiselt sõnapilve koostada). Õpetaja peaks enne tunni algust keskkonda logima ning ette valmistama küsimuse (Miks on hea olla rikas?), et õpilased saaksid www.menti.com sisestada õpetaja loodud põhja koodi.</p>										
Mõisted	majanduskeskkond, madalseis, rahaprobleemid (toimetuleku tasemed Eestis)										
Tunni teema taust	<p>“Enamik inimesi ei tea sugugi täpselt, mida nad tahavad. Teavad ainult, et tahavad rohkem. Kujuta ette, et elu on üks suur e-pood. Kui sa kirjutad e-poele, et soovid “rohkem”, siis ei saa sa mitte midagi. Isegi kui palud, et sulle saadetakse midagi ilusat, ei saa sa ikka mitte midagi. Nii on kõigi soovidega: tuleb täpselt teada, mida me tahame.” (väljavõte ”Koer nimega Money” raamatust lk 33-34)</p> <p>Seega on vaja võtta see hetk ning mõtestada, mida me päriselt tahame ning alles seejärel, kuidas seda saavutada.</p>										
Kodune ülesanne	Küsida kodus vanema(te)lt samuti, mis on tema/nende jaoks kolm asja, mida sooviksid osta/teha, kui raha poleks piiriks.										

Aeg (min)	Tunni osad
15 min	<p>1. Häälestus</p> <p>Toolid on asetatud ringikujuliselt (üks tool vähem kui õpilasi). Liikumismäng "Stand up if you..." Kõik lapsed istuvad ringis, v.a mängujuht, kes seisab keskel. Mängujuht ütleb: "Kohad vahetavad kõik need, ..." ja siis mõtleb meelepärase lause lõpu. Näiteks: Kohad vahetavad kõik need, ...</p> <p>... kellele maitseb jäätis; ... kes koguvad rahakassasse raha; ... kellel on koer jne.</p> <p>Kui mängujuht lõpetab lause, siis peavad kõik, kelle kohta see lause käis, kiiresti kohad vahetama. Sh peab ka mängujuht endale tooli leidma. Kes jääb toolist ilma, see on uus mängujuht ja ütleb järgmise lause.</p> <p>Mängus ei ole kaotajaid ega võitjaid. Õpetaja lepib enne mängima hakkamist õpilastega kokku, kui kaua mängu mängitakse (nt 12 min). Mängu lõpus viib igaüks tooli laua taha tagasi.</p>
5 min	<p>2. Selgitus</p> <p>Arutlege mängu üle, kas kõik laused käisid kõigi kohta? Miks on inimesed ja nende soovid, huvid jms erinevad?</p> <p>Tuletage meelde ka hea suhtlemise tavadid õppetunnis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oluline on kaasõpilast kuulata nii, nagu tahaksid, et sind kuulatakse; • Igaühel on õigus oma arvamusele; • Arvamused võivad olla erinevad, aktsepteerime ka teiste mõtteid; • Alati tohib ümber mõelda ja arvamust muuta; <p>Kuna inimeste huvid, rahalised võimalused, harjumused, ümbritsevad inimesed jne on erinevad, siis kindlasti on ka õpilastel elus erinevad soovid.</p> <p>Tunni eesmärgi teavitamine: Tänapäeva tunni eesmärk on mõtestada ja panna kirja enda soove, mille saavutamiseks on vaja rohkem raha kui sul praegu on.</p>
10 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>Kes on rikas? Rikkus on väga erinev, nt see kellel on lapsed, rahulolu pakkuv töökoht, kes armastab ja keda armastatakse vastu, kes on terve jne. Need on elus tegelikult kõige olulisemad väärtused ja kindlasti ka see on rikkus. Ent elamiseks on ka vaja raha ning täna keskendume eelkõige sellele.</p> <p>Miks peaks võtma aega mõelda enda soovidele?</p> <p>Vastuse idee seisneb järgnevas mõtteteras: "Eesmärkide saavutamiseks tuleb täpselt teada, mida sa tahad, sest muidu ei saa sa midagi."</p> <p><i>Õpetaja võiks siinkohal kirjeldada tunni teema taustas välja toodud e-poe näidet.</i></p> <p>Selleks, et mõtted lendu lasta, tehke esmalt kogu klassiga ühiselt ajurünnak, miks on hea olla rikas.</p> <p>Paluge õpilastel võtta välja enda nutivahend ning sisestada oma mõtteid. Selleks peaks õpetajal eelnevalt olema vastav koht loodud, nt www.mentimeter.com. Soovi korral võite harjutust teha ka lihtsalt suuliselt ning õpetaja paneb sõnad tahvlile kirja.</p> <p>Ühise sõnapilve koostamisel tekib klassi üldpilt ning saate ühiselt üle vaadata, miks oleks hea olla rikas õpilaste meelest. Õpilased panevad nende seast 10 põhjust ka enda töölehele kirja. Uurige klassilt, kas õpilased mäletavad ka raamatust "Koer nimega Money", mis olid Kira soovid, miks tema tahtis saada rikkaks?</p>
10 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Nüüd algab kõige olulisem osa, mille jooksul iga õpilane saab mõelda just enda unistuste üle ning panna kirja hetkel tema jaoks 3 kõige olulisemat soovi, mille jaoks oleks tal vaja rohkem raha, kui tal praegu on. Need võivad olla nimetatud juba ka kogu klassi poolt esile kerkinud soovidest, aga loomulikult võib ka täiesti uusi soove välja mõelda, mille nimel tahaks õpilane omada rohkem raha.</p> <p>Paluge õpilastel mõelda hoolega ning panna need enda töölehele kirja koos esialgse mõttega, kui palju raha selle soovi täitmiseks vaja läheks.</p>

5 min

5. Tagasiside

Õpilane täidab töölehel enesehinnangu koha (Oluline mõte tänasest tunnist)

Paluge õpilastel ka käemärgiga näidata, kui kerge või raske oli mõelda ja kirja panna oma eesmäärke (pöial üleval, siis oli lihtne ning mida rohkem allapoole pöial, seda raskem oli). Tuletage veel ühiselt meelde, miks on vaja oma soovidele mõelda ja neid ka kirja panna.

TUNNIKAVA nr 3

Tunni teema:	Eesmärkide visualiseerimine														
Õpilased:	4.-6. klass														
Tunni õpieesmärk:	Õpilane visualiseerib oma eesmärged koostades pildikogu kolmest kõige olulisemast soovist. Digivahendite kasutamisega kinnitab õpilane oskuse pilte kopeerida.														
Seos RÕK-iga:	õpipädevus, digipädevus														
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>4 min</td> <td>2 min</td> <td>10 min</td> <td>25 min</td> <td>4 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>					4 min	2 min	10 min	25 min	4 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
4 min	2 min	10 min	25 min	4 min											
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside											
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid: arvutid vastavalt õpilaste arvule, õpilase enda soovide nimekiri (eelmise tunni tööleht), printer. Soovitame läbi mõelda ja katsetada, milline variant on teie jaoks sobivaim (teha täielikult internetis, teha osaliselt või üldse mitte arvuteid kasutades).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Digivahendite kasutamise asemel võib ka lihtsalt erinevatest kohtadest pilte otsida ning töölehele kleepida. Sellisel juhul oleks vaja palju erinevaid ajakirju, reklaamlehti jne, millest välja lõigata sobivaid pilte. • Veel on variant alguses lihtsalt ühte kohta pildid kopeerida ning printida, lõigata ja seejärel õpetaja prinditud töölehele (pdf fail) kleepida. • Täielikult arvutis. 														
Mõisted	<p>Visualiseerimine - see on meetod, mille tulemusel info on kujutatud visuaalsel kujul (nt pildid, diagrammid, tabelid jne). Antud tunnis on teemaks unistuste kujutamine piltide abil.</p> <p>Avatud sisulitsents - luba kasutada kellegi autoriõigusega kaitstud teost.</p>														
Kodune ülesanne	Vaata iga päev mitu korda neid pilte ja kujuta ette, et sa saavutad enda soovi, kujuta ette seda olukorda ja seda tunnet. Võid soovi korral kodus ka piltidega veel töölehte täiendada.														

Aeg (min)	Tunni osad
4 min	<p>1. Häälustus</p> <p>Visualiseerimise harjutus Peaasi.ee lehelt Visualiseerimine - Peaasi.ee</p>
2 min	<p>2. Selgitus</p> <p>“Koer nimega Money” raamatus tõi samuti Money Kirale näite, et soovide täitumiseks peab kujutlema, et see kõik on sul juba olemas. Nii saab hägusast soovist suur kirk. Mida tihedamini ette kujutad, seda tugevamaks läheb. Siis hakkad otsima võimalusi unistus teoks teha. Võimalusi on lõpmatult, aga näed neid ainult siis, kui otsid, ja otsid neid ainult siis, kui sul on kirk. Ja kirk tuleb siis, kui visualiseerid. Seega täna hakkate te oma unistusi visualiseerima.</p>
10 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>Liikumisülesanne: Eelmises tunnis töid õpilased välja mõtteid, miks tahta olla rikas. Lisaks panid nad kirja enda jaoks 3 kõige olulisemat põhjust, miks tahaksid rikkamad olla. Kodutöoks oli vanematega arutada vanemate soovide üle. Paluge püsti tõusta neil õpilastel, kelle enda soovid on vanemate soovidega sarnased, kükitavad need õpilased, kelle soovid on erinevad vanemate soovidest.</p> <p>Avage internetis pildifail (3 Eesmärkide visualiseerimine 1.png). Variant on kasutada töölehe põhja nt Canva, PowerPoint Presentation vms keskkonnas. Samas on võimalus ka Wordi faili kasutada. Selle saab siit: 3 Eesmärkide visualiseerimine.docx</p> <p>Veel üks võimalus on pildid lihtsalt puhtasse Wordi dokumenti kopeerida, printida ning seejärel lõigata ja kleepida töölehele.</p> <p>Õpilastega näite tegemine, kuidas internetist pilte otsida ja kopeerida. Teemaks on õpilaste unistused. Inimestel on erinevad unistused ja seega märksõnad, mille järgi pilte otsite, on samuti erinevad. Pilte saab otsida pildipankadest, nt Pixabay ja Freepic. Võimalus on otsida ka Google'ist pilte. Tehke näide koos õpilastega läbi.</p> <p>Näide: Oletame, et minu soov on minna Inglismaale oma lemmikjalgpallimeeskonna mängu vaatama. Seega ma kirjutun Google'i otsingusse selle võistkonna nime (nt Chelsea) ning seejärel vajutan “pildid” sõnale. Sealt ilmuvad mitmed otsingusõnaga seotud pildid. Kui pilt välja valitud, siis kopeerin selle endale. Õpetajal on võimalus sisse tuua ka autoriõiguste teema piltide kasutamisel.</p>
25 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Õpilased jätkavad tööga ehk otsivad sobivaid pilte. Selleks meenutavad nad oma kolm kõige tähtsamat soovi ning hakkavad pilte otsima ja kopeerima. Iga soovi kohta kopeerivad 1-2 pilti. Kui millegagi hätta jäävad, siis soovitage küsida vaikselt lähedal asuvalt klassikaaslaselt või õpetajalt.</p> <p>Kui ei leia koheselt sobivat pilti, siis soovitage kasutada erinevaid märksõnu. Veelgi rohkem kasu võib tuua, kui kirjutatakse otsingusõna inglise keeles. Seda põhjusel, et inglise keeles on avatud sisulitsentsiga pilte rohkem saada.</p> <p>Kui esimesel õpilasel on pildid leitud, siis õpetaja palub teha ka teistel pausi ning näitab ette, kuidas käib printimine. Seejärel igaüks, kes on pildid leidnud, prindib endale ka oma visualiseeritud soovide lehe välja.</p> <p>Hea on, kui iga õpilane prindib kaks eksemplari (ühe paneb mappi ja teise kodus vabalt igapäevaseks visualiseerimiseks meelepärasesse kohta).</p>
4 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>Tuletage veel kord meelde, miks on vaja visualiseerida oma soov.</p> <p>Tunni lõpetuseks 3-2-1 meetod: 3 olulist fakti, mis jäid õpilasele meelde; 2 küsimust, millele oskab vastata; 1 asi, mis jäi segaseks.</p>

TUNNIKAVA nr 4

Tunni teema:	Soovikarbi meisterdamine										
Õpilased:	4.-6. klass										
Tunni õpieesmärk:	Õpilane meisterdab enda soovide jaoks soovikarbi.										
Seos RÕK-iga:	Käsitöö/tehnoloogia valdkonna pädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus.										
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>5 min</td> <td>3 min</td> <td>3 min</td> <td>28 min</td> <td>4 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>Iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>	5 min	3 min	3 min	28 min	4 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	Iseseisev töö	tagasiside
5 min	3 min	3 min	28 min	4 min							
häälestus	selgitus	juhendatud töö	Iseseisev töö	tagasiside							
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid: Koostöös tehnoloogia ja käsitööõpetajaga planeerida soovikarbi meisterdamine tööplaani. Variandid meisterdada vineerist karp vaheseintega, papist karp või leida muu põnev laste ja kooli jaoks sobilik lahendus.</p> <p>Häälestuseks kasutada lünkteksti, mida kuvada õpilastele tahvlile ja arutada koos, millised sõnad on puudu. Lõik raamatust lk 37-38.</p> <p>Tagasiside on sotsiomeetriline rida, kui õpilastel on ettekujutavate ülesannete tegemine keeruline, siis märkige teibiga maha joon ja lisada sinna tähtjad nt aastaajad/kuud ja aastaarvud. Nt aprill 2023 või kevad 2023 jne.</p>										
Tunni teema taust:	<p>“Mitte ära proovi, vaid tee. Kui tahad ainult proovida, siis ootadki, et miski viltu läheks ja midagi välja ei tule. Proovimine on lihtsalt selline ette ära õigustamine, ette vabandamine. Ei ole mingit proovimist. Sa kas teed midagi või siis ei tee midagi.” (lk 35)</p> <p>“Üks väga hea võimalus raha kogumiseks on see karbitrikk. Võta lihtsalt üks karp ja tee sellest hoiukassa. Karbi peale kirjuta enda unistus. Aga igale unistusele tee eraldi karp. Kui karp valmis, pane sinna kogu raha, mis sul õnnestub säästa”. (lk 37)</p> <p>Jätkata tööd nende soovidega, mis eelmises tunnis on valitud. Kui õpilasele tunduvad seatud soovid teostamatud, siis võtta esialgu soovidest 1 või 2.</p> <p>“Leidsin viimaks ühe küpsisekarbi. Tegin sinna pilu nagu hoiupörsal. Kirjutasin vildikaga suurelt kaane peale LÄPAKAS ja kleepisin karbi teibiga kinni.” (lk 37-38) “Siis võtsin isa sigarikarbi ja kirjutasin sinna peale SAN FRANCISCO. Puhkasin hetkeks. Karbid olid niisiis olemas.” (lk 38)</p> <p>Karpide üle oli Kira uhke. Ta oli oli enda üle uhke ja tundis rõõmu. Ta oli elevil, selle üle, mida sai õppida. (lk 41)</p>										
Kodune ülesanne	-										

Aeg (min)	Tunni osad
2 min	<p>1. Häälestus</p> <p>Lünktekst. Lõik raamatust. Lk 37-38 “Leidsin viimaks ühe Tegin sinna pilu nagu Kirjutasin suurelt kaane peale ja kleepisin karbi teibiga kinni.” “Siis võtsin isa ja kirjutasin sinna peale Puhkasin hetkeks. Karbid olid niisiis olemas.”</p> <p>“Leidsin viimaks ühe küpisekarbi. Tegin sinna pilu nagu hoiupörsal. Kirjutasin vildikaga suurelt kaane peale LÄPAKAS ja kleepisin karbi teibiga kinni.” “Siis võtsin isa sigarikarbi ja kirjutasin sinna peale SAN FRANCISCO. Puhkasin hetkeks. Karbid olid niisiis olemas.”</p>
3 min	<p>2. Selgitus</p> <p>Tänane eesmärk on meisteradada soovikarp, kuhu hakata raha koguma. Õppisime visualiseerimist. Mida see sõna tähendas?</p> <p><i>Visualiseerimine - see on meetod, mille tulemusel info on kujutatud visuaalsel kujul (nt pildid, diagrammid, tabelid jne).</i> Teine tähendus, millega edasi töötame. <i>Visualiseerimine tähendab mõttes paari minuti jooksul millegi laheda ja Sinus hea tunde tekitava kujutamist, see on nagu vaimne puhkusereis. Visualiseerimine - Peaaasi.ee</i></p> <p>Soovikarbi meisterdamine ja selle kujundamine toetab sind igapäevaselt enda soovide visualiseerimise juures nagu ka sinu kujundatud soovide tööleht. Füüsilise raha kogumine karpi aitab sul paremini kogumisega alustada. Hiljem, kui oled esimesed soovid saavutanud, võid proovida pangakontol raha koguda, kuid mitme konto omamine ja raha eraldamine kontode vahel on esialgu keerulisem, seega alustame kõik koos soovikarbist. Tsitaat tunni taustast “Mitte ära proovi, vaid tee. Kui tahad ainult proovida, siis ootadki, et miski viiltu läheks ja midagi välja ei tule. Proovimine on lihtsalt selline ette ära õigustamine, ette vabandamine. Ei ole mingit proovimist. Sa kas teed midagi või siis ei tee midagi.” lk 35</p>
3 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>Tuleta meelde Kira alustamist raha kogumisel ja tema kahtlust, et tal ei ole raha, mida hakata karpidesse koguma. Oluline on eesmärgi poole liikuda sammhaaval. Tänapäevane samm on teha soovikarp. Enne alustamist tõuse püsti, sulge silmad ja mõttes loe ette enda 3 soovi. Visualiseeri.</p>
28 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Karbi meisterdamine.</p>
4 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>Lõik raamatust, mida õpetaja või õpilane (nt loosiga nimepulgad või loosiratas) saab ette lugeda. Aga mis ma nende sisse panen? ...lk 41</p> <p>Sotsiomeetriline rida: Millal täidan oma eesmärgid? Õpilased moodustavad rea, kus panevad ennast ritta prognoositava soovi täitumise järjekorras. Nt õpetaja seisab klassi ette vasakule ja ütleb, et siin on tänane päev ja minust paremale läheb ettekujutatav joon kuni aastani 2025. Kus sa paikned sellel joonel?</p>

TUNNIKAVA 5

Tunni teema:	Soovide maksumus										
Õpilased:	4.-6. klass										
Tunni õpieesmärk:	Õpilane arvutab enda soovide maksumuse, sh arvestab ka võimalike lisakuludega.										
Seos RÕK-iga:	enesemääratluspädevus, õpipädevus, matemaatikapädevus										
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>2 min</td> <td>5 min</td> <td>15 min</td> <td>18 min</td> <td>5 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>	2 min	5 min	15 min	18 min	5 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
2 min	5 min	15 min	18 min	5 min							
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside							
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid: töölehed</p> <p>Valmis panna tunnis näitamiseks järgmised leheküljed internetis:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hinnavaatlus internetis • Odavamate lennupiletite otsimine 										
Tunni teema taust:	<p>Kui soovid on välja mõeldud, siis järgmine samm on välja selgitada nende maksumus. Sellele aitab kaasa, kui esmalt vaadata koos Kira näitel üle ühe soovi maksumus. Tuleb meeles pidada ka seda, et mõnikord lisanduvad ka väljapääsmatud lisakulud, nt reisimisel majutus, toitlustus, mõnikord viisa jne.</p> <p>Tunnis on oluline rõhk ka sellel, et eesmärkide saavutamiseks tuleb tegutsema hakata: plaan paika panna ning sinna poole liikuda.</p> <p>Visualiseerimine ja unistamine. Money ja Kira jutuajamisel ütles Money: "Muidugi ei tohi unistama jäädagi."</p> <p>"Õppida uusi ideid ja uusi mõtteid. Kui kogu aeg ühtmoodi mõtled, siis saad ka ühesuguseid tulemusi. Palju sellest, mis ma ütlen, on sulle väga uus, ja sellepärast soovitan, et ära anna enne hinnangut, kui oled midagi ära teinud. Ilma visualiseerimiseta pole veel keegi ühtegi eesmärki saavutanud. Kasvama hakkab see, millele oma elus keskendume. Enamik keskendub asjadele, mida nad ei soovi, selle asemel, et kujutleda asju, mida nad soovivad". lk 36</p>										
Kodune ülesanne	<p>Kui tunnis ei jõudnud, siis lõpeta kõigi enda kolme soovi maksumuse arvutamine. Vajadusel kasuta õpetaja või vanema abi.</p> <p>Järgmises tunnis on vaja kaasa võtta üks vihik (eduvihiku tegemiseks).</p>										

Aeg (min)	Tunni osad
2 min	<p>1. Häälestus</p> <p>“Kasvama hakkab see, millele oma elus keskendumine. Enamik keskendub asjadele, mida nad ei soovi, selle asemel, et kujutleda asju, mida nad soovivad”. lk 36</p> <p>Arutelu: Mida selle lause alla teie meelest mõeldakse? Kas nõustute sellega või mitte?</p>
5 min	<p>2. Selgitus</p> <p>Soovide realiseerimiseks on vajalik tegevuste kavandamine ja elluviimine. Kui soovid on välja mõeldud, siis järgmine samm on selgitada välja, kui palju raha läheb vaja nende saavutamiseks. Täna tunni eesmärk on arvutada enda soovide maksumus, sh arvestada võimalike lisakuludega.</p> <p>Esmalt aga analüüsige ühte Kira soovi ja vaadake, mida on vaja tema soovi maksumuse arvutamisel arvestada.</p>
18 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>Töölehe ülesanne Kira soov oli minna Ameerikasse, täpsemalt Californiasse. Analüüsige, millised kulutused on soovid ja millised vajadusel ning arvutage, kui palju maksaks nädalane reis, kui Kira elaks Eestis ja lendaks Tallinnast San Franciscosse. Millistele tegevustele kulutamine on vajalik ja mis lihtsalt soov? Lisaks ka reisi maksumuse arvutamine, kui reisijate hulk suureneb (kirjalik korrutamine).</p> <p>LIIKUMISPAUS Üks võimalus liikumispausiks on näiteks liikuda sinna poole, kumb sinu meelest on kallim. Samas võib ka lihtsalt kätega näidata vms viisil ennast liigutada. Kumb on kallim? Kallimad enamasti: jalgratas, hobune, kaamera, kitarr, Playstation 5, rulluisud</p>
15 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Töölehega jätkamine: Enda soovide maksumuse arvutamine. Õpetajal on siin oluline roll julgustada õpilast ning samas kontrollida õpilase valitud soovi realiseerumise aega. Nt kui õpilane on valinud endale suure energiasäästliku hotelli rajamise kesklinna, siis seda soovi saab teha väiksemateks sammudeks, mis on olulised selle eesmärgi saavutamiseks. Hobuse ostmise korral, kas arvestatud on ülalpidamiskulu, kus hobune elab, toit, varustus ja hoolitsus harjad jne. Täida graafik enda soovide maksumuse kohta.</p>
5 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>Õpilane märgib töölehele emotikoni nimetused ja värvib selle, mis tema tuju hetkel kõige paremini väljendab. Seejärel suuline tagasiside oma soovide maksumuse põhjal. Kui vastus on “Jah”, siis tee plaks, kui vastus on “Ei”, siis tõsta käed kõrgele üles.</p> <p>Tagasiside: Jah-ei meetod</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kas sinu soovide maksumus muutus võrreldes eelmise tunni prognoosiga? 2. Kas vähemalt ühel sinu soovidest olid lisakulutused, millega pead samuti arvestama? 3. Kas sinu soovide maksumuse vahe on rohkem kui 100 eurot?

TUNNIKAVA nr 6

Tunni teema:	Enesekindluse kasvatamine										
Õpilased:	4.-6. klass										
Tunni õpieesmärk:	Õpilane tutvub ning võtab kasutusele tööriista, mille abil enesekindlust kasvatada.										
Seos RÕK-iga:	enesemääratluspädevus, õpipädevus, ettevõtlikkuspädevus										
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>5 min</td> <td>5 min</td> <td>15 min</td> <td>15 min</td> <td>5 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>	5 min	5 min	15 min	15 min	5 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
5 min	5 min	15 min	15 min	5 min							
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside							
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid: arvuti, kõlarid, projektor, töölehed, tunnustusedelid, eduvihik</p> <p>Tunni häälestuse video on inglise keeles, soovitame õpetajal see esmalt ise läbi vaadata (video toetab väga, isegi kui kõikidest lausetest õpilased aru ei saa).</p> <p>Eduvihikuks sobib ükskõik missugune vihik, aga vastupidavuse mõttes on parem tugevate kaantega. “Koer nimega Money” raamatus tegi Kira taaskasutust ning rebis vanast koolivihikust üleliigsed lehed välja ning tegi sellest eduvihiku. Eduvihiku tegemisel soovitame koostöös käsitöö või kunsti õpetajaga teha vihikule uued põnevamad kaaned või meisterdada kogu vihik ise.</p>										
Mõisted	Enesekindlus- uskumine iseenesesse, oma võimetusse ja toimetulekusse.										
Tunni teema taust:	<p>“See, kas raha teenid, ei sõltu esmajoones üldse sellest, kas sul on hea idee. See ei sõltu ka eriti sellest, kui hea sa ise milleski oled. See sõltub su enesekindlusest.”</p> <p>“Sinu enesekindlus otsustab, kas julged midagi teha või mitte. Kas usud endasse. Kui sa ei usu, siis sa ei alustagi. Ja kui peale ei hakka, siis ei sünni ka midagi.”</p> <p>See kehtib ka teiste ettevõtmiste puhul, öeldakse ka ju, et julge pealehakkamine on pool võitu.</p> <p>Enesekindluse kasvatamise tööriist: hakka pidama eduvihikut.</p> <p>Lisamaterjal eneseusu kohta õpetajale või soovi korral teemast rohkem huvitunud õpilastele (Tagasi Kooli külalistunni lektor Kristina Herodes)</p> <p> #103 Kristina Herodes: Enesekindlus pole edevus</p>										
Kodune ülesanne	Jätka eduvihikusse kirjutamist, märgi iga päev üles viis isiklikku õnnestumist. Need võivad olla ka väikesed asjad.										

Aeg (min)	Tunni osad
5 min	<p>1. Häälestus</p> <p>Märgi töölehe lõpus enesekindluse skaalal, kus hetkel oled (1-10).</p> <p>Enesekindlusest video (inglise keeles): Wellbeing For Children: Confidence And Self-Esteem</p> <p>Video mõte on selles, et edu võti seisneb mitte alla andmises, vaid isegi kui midagi ebaõnnestub, siis tuleks uskuda endasse ning jätkata tegutsemist.</p>
5 min	<p>2. Selgitus</p> <p>Inglise keeles on väljend “If you can dream it, you can achieve it” ehk kui sa suudad sellest unistada, siis suudad sa ka selle saavutada.</p> <p>Inimestel on erinevad huvid, oskused, teadmised, kogemused jne ning sellepärast on ka tugevused erinevad. Väga igav oleks, kui kõik inimesed oleks täpselt ühtemoodi. Kahjuks sageli inimesed ei usu piisavalt endasse, samuti ei oska või julge teistele komplimente teha ning neid ka ise vastu võtta. Kui keegi ütleb, et “Kea, sa joonistad nii hästi” või “Priit, sul äge T-särk”, siis tuleks viisakalt tänada, mitte hakata vastu puiklema või ennast pisendama. Inimesed kipuvad mõnikord olema ise enda suurimaks takistuseks eesmärkide saavutamisel. Ka Money ütles Kirale: “See, kas raha teenid, ei sõltu esmajoones üldse sellest, kas sul on hea idee. See ei sõltu ka eriti sellest, kui hea sa ise milleski oled. See sõltub su enesekindlusest.”</p> <p>“Sinu enesekindlus otsustab, kas julged midagi teha või mitte. Kas usud endasse. Kui sa ei usu, siis sa ei alustagi. Ja kui peale ei hakka, siis ei sünni ka midagi.”</p> <p>See kehtib ka teiste ettevõtmiste puhul, ka Eestis on käibel vanarahva tarkus, et julge pealehakkamine on pool võitu. Kui endasse ei usu, siis jääb suur osa tegelikust võimekusest kasutamata.</p> <p>Tänase tunni eesmärk on tutvuda ja kasutusele võtta üks tööriist, mille abil enesekindlust kasvatada.</p>
15 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>Küsimus õpilastele: Mis on enesekindlus? See on see, kui inimene on endas kindel, usub endasse.</p> <p>Õpetajal on välja prinditud mitmed positiivsed laused, mida õpilased üksteisele andma hakkavad. Suuremad klassid võivad ülesannet teha gruppides, nt 3 gruppi. Näited tunnustusedelikeks: Tunnustusedelid nr 6 Kui lisad enda lauseid juurde, kasuta fonti <i>Handlee</i> ja kirja suurus 18.</p> <p>Ülesanne käib nii: Igaüks saab kaks sedelit, kuid valib nende seast ühe, mille ta klassikaaslasele ette loeb ja annab. Üks õpilastest alustab ning loeb ette oma sedeli. Näiteks “Sa suudad kiiresti arvutada” sedeli loeb Tiit ette ning annab Markole, seejärel valib Marko oma kahe sedeli seast ühe, nt “On imetusväärne, et sul on alati kõik vajalikud vahendid koolis kaasas” ning pärast ettelugemist annab selle Kadriale jne. Jätkub seni, kuni igaüks on saanud ühe tunnustava lause.</p> <p>Arutelu: Mis tunne oli seda harjutust tehes? Paluge õpilastel tulla võtma töölehed. Koos vaadatakse üle ülesanded. Igaüks kleebib tema kohta käinud lause töölehele. Töölehel ülesannete tegemine. Tuletame “Koer nimega Money” raamatust meelde, mis oli see, mille abil Kira oma enesekindlust tõstis. Vastus: eduvihik. Tehke töölehel järgmine ülesanne koos, kus on erinevad väited. Otsustage, kas need sobiks eduvihikusse saavutusena märkida või mitte.</p> <p>Paluge õpilastel välja võtta oma kaasa võetud vihik. Kirjutage esmalt sellele peale “Eduvihik” ning seejärel avage see.</p>

15 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Õpetaja võib tuua ka näiteid enda kohta, mida tema võiks enda eduvihikusse kirjutada ning ning tuletab meelde, mida Money ütles Kirale. Ta ütles, et algul ei pruugi see sugugi lihtne olla, kuid peab järjepidev olema ning siis muutub märkamine kergemaks.</p> <p>“Tõenäoliselt kahtled endas koguaeg, kas see on õnnestumine või ei ole. Aga kui kahtled, siis loe see igatahes alati õnnestumiseks. Parem on ennast rohkem usaldada kui vähem.”</p> <p>Eduvihiku täitmine</p> <p>Paluge õpilastel panna kirja tänane kuupäev ning selle alla vähemalt viis asja, mis nende meelest on hästi välja tulnud. Need ei pea sama päeva kohta olema, vaid üleüldse varasemad kordaminekud. Võivad olla nii väikesed kui suured õnnestumised.</p>
5 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>Töölehel täita tagasiside osa. Lisa, kus oled nüüd enesekindluse skaalal. Kas tunni alguse ja lõpu tulemus on erinev?</p> <p>Korrata veelkord üle, et enesekindluse kasvamiseks on vaja, et nad hakkaks edaspidi ise ka igapäevaselt eduvihikusse enda õnnestumisi üles märkima. Hea, kui vähemalt kolm asja saaks iga päev kirja. Need võivad olla ka väikesed asjad.</p>

TUNNIKAVA nr 7

Tunni teema:	Mida pean maksudest õpilasena teadma?			
Külastisõpetaja:	Airi Lepassar , Maksu- ja Tolliameti maksuauditi üksuse juht			
Õpilased:	4.–6. klass			
Tunni õpieesmärk:	Õpilane teab, mis on ettevõtlus ning millal on vaja ettevõtlus ametlikult registreerida; missuguseid töid ja millises mahus võib ta II kooliastme noorena teha; oskab selgitada, milliseid makse ta peab maksma, kui ta teenib tulu, kui ta tegeleb ettevõtlusega või töötab kellegi heaks.			
Seos RÕK-iga:	rahatarkus, ettevõtlikkuspädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus			
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td>10 min ettevalmistus ja hääletus</td> <td>17 + 3 min ülekanne + küsimused ja vastused külastisõpetajaga</td> <td>15 min õpilaste iseseisev töö klassis</td> </tr> </table>	10 min ettevalmistus ja hääletus	17 + 3 min ülekanne + küsimused ja vastused külastisõpetajaga	15 min õpilaste iseseisev töö klassis
10 min ettevalmistus ja hääletus	17 + 3 min ülekanne + küsimused ja vastused külastisõpetajaga	15 min õpilaste iseseisev töö klassis		
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid video vaatamiseks: arvuti, internetiühendus, kõlarid, projektor.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Palun avage arvuti, projektor ja e-tunni YouTube'i link. • Logige võimalusel sisse YouTube'i keskkonda, et saaksite anda märku oma klassi liitumisest tunniga ja edastada õpilaste küsimusi. • Kontrollige kõlareid, et heli oleks kosta kogu klassiruumis. • Et edastada õpilaste küsimusi otseülekanne ajal, vajutage vasakus allservas olevale YouTube'i nupule, mis avab video uues aknas koos vestlusaknaga küsimuste jaoks (järelvaatamisel pole seda vaja teha): <div style="text-align: center;"> </div> <p>ETTEVALMISTUS E-TUNNIKS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tutvuge jätakuülesande juhistega (järgmisel leheküljel) ning õpilaste töölehega. Soovi korral printige ja jagage see õpilastele. Õpilastel võib vaja minna A3 pabereid, kirjutusvahendeid ja arvuteid, olenevalt kas teevad paaris- või rühmatööd. 			

Tunni teema taust:	Õpilastele võib töötamine ja maksustamine tunduda kaugel teema, ent mida varem me põhitõdedega tutvaks saame, seda lihtsam ka tulevikus! E-tunnis räägib Maksu- ja Tolliameti maksuauditi üksuse juht Airi Lepassar sellest, mis on oluline teada maksudest tööle asumisel, milliseid töid ja mis mahus võivad II kooliastme noored teha, millal tekib maksukohustus ettevõtlusega tegelemisel ja miks üldse makse maksma peab! E-tund valmib koostöös Eesti Maksu- ja Tolliameti ning Rahandusministeeriumiga.
---------------------------	---

<p>Häälestus ja ülesanne video ajaks 5-10 min</p>	<p>HÄÄLESTUS Mängige õpilastega sõnade äraarvamismängu. Joonistage tahvlile kriipsud ning õpilased peavad tähti pakkuma. Eesmärk on täht tähe haaval sõnad ära arvata, nagu all näidatud.</p> <p style="text-align: center;"> <u> M </u> <u> A </u> <u> K </u> <u> S </u> <u> U </u> <u> D </u> <u> T </u> <u> Ö </u> <u> Ö </u> <u> T </u> <u> A </u> <u> S </u> <u> U </u> <u> E </u> <u> T </u> <u> T </u> <u> E </u> <u> V </u> <u> Õ </u> <u> T </u> <u> L </u> <u> U </u> <u> S </u> </p> <p>Iga sõna äraarvamise korral arutage õpilastega, millal ja kus nad seda kuulnud on; mida sõna võiks nende arvates tähendada.</p> <p>ÜLESANNE VIDEO VAATAMISE AJAKS Paluge õpilastel üles märkida küsimused, mis ülekande vaatamise ajal tekkisid, ning need teile edastada. Õpilaste küsimused edastage YouTube'i vestlusse teie ise või paluge seda teha õpilastel. Kui õpilased vaatavad e-tundi üksinda, palun rõhutage neile, et sobimatuid kommentaare ei tohi kirjutada.</p>
<p>Otseülekande vaatamine ja küsimuste esitamine 20 min</p>	<p>KÜSIMUSTE ESITAMINE KÜLALISÕPETAJALE Youtube'i vestlusesse ootame koolidelt küsimusi külalisõpetajale vormis: <i>Kaari 12. klass, Kurtna Kool. Kuidas saada presidendiks?</i></p> <p>Õpetaja küsib õpilastelt ja valib välja parimad küsimused. Õpetaja või üks õpetaja poolt määratud õpilane kirjutab küsimused YouTube'i vestlusaknasse. Kui õpilased jälgivad tundi oma seadmest, siis leppige õpilastega enne tundi kokku YouTube'i vestluses osalemise reeglid. Reeglite õpetamiseta õpilasi Youtube'i lasta ei tohi, sest õpilased hakkavad tundi segama. Kui vestlus muutub liialt segavaks, suletakse vestlus ja küsimusi esitada ei saa. Palun hoiatage oma õpilasi, et võib juhtuda, et kõigile küsimustele ei jõua otseülekandes vastata. Mida varem jõuate küsimused saata, seda suurema tõenäosusega jõuame vastata.</p>
<p>Juhised õpilaste iseseisvaks tööks 15-20 min</p>	<p>Kinnistava jätkuülesandena paluge õpilastel teha kas arutelu paarilisega või rühmatöö. Juhendid leiate alt.</p> <p>Küsimused aruteluks või rühmatööks:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Milleks on riigis maksud? 2. Millisel juhul pean ma makse maksma? 3. Mis on ettevõtlus? 4. Mida pean teadma maksudest tööle asumisel? 5. Millised on minu võimalused ja kohustused ettevõtlusega tegelemisel? 6. Mis on ümbrikupalk ja mida sellega kaotan?

	<p>Variant 1: Arutelu paarilisega</p> <p>Vajalikud vahendid: täringud (paari peale), ühistöö plakati põhi (nt A3 paber), märkmepaberid/väiksed paberid, õpilastel kirjutusvahendid.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Soovi korral jagage õpilastele töölehed, kus on aruteluküsimused välja toodud. Alternatiivina võite küsimused tahvile kirjutada. - Jagage paaride peale täringud ja märkmepaberid. Iga paar mängib kivi-paber-käärid ja võitja veeretab täringu. Vastavalt veeratud numbrile alustavad õpilased arutelu (vt küsimused 1–6 ülal või õpilaste töölehel/tahvil). - Paarilised kirjutavad arutelust märkmepaberile 1–3 peamist mõtet. Märkmepaberid kleeбивad kokkuvõtva töö plakatile. - Mängivad uuesti kivi-paber-käärid, veeretavad taas täringut ja jätkavad arutelu uue küsimusega. <p>*Täringuid saab kasutada ka telefonis või tahvelarvutis. Vajalik eelnev äpi allalaadimine. Otsingusõna: <i>dice</i> (inglise keeles).</p> <p>Variant 2: Rühmatöö</p> <p>Vajalikud vahendid ja ettevalmistus: rühmatöö moodustamise ettevalmistus*, rühmatöö paber, kirjutusvahendid, taimer või kell. Võimalik on rühmatööd koostada arvutis, vajalik interneti olemasolu ja üks arvuti rühma kohta**. Andke õpilastele täpne aeg ülesande lahendamiseks. Nt 10 minutit, et jääks ka kokkuvõtteks aega.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Moodustage klassis vähemalt 6 rühma, et kõik küsimused oleksid kaetud. - Rühmas paika panna rollid: rühmajuht, kirjutaja, kaasaja (kes jälgib, et kõik liikmed saaksid sõna), ajameister (kes jälgib aega). - Iga rühm saab ühe küsimuse (vt küsimused 1–6 ülal või õpilaste töölehel/tahvil) ning arutleb sel teemal. <p>*Mõned rühmade moodustamise variandid: Wheel of Names, Classroomscreen, õpetaja tehtud grupid, loosiga (paberil number, pilt, küsimus ja vastus).</p> <p>** Lisaks rühmatööle paberil on võimalik teha seda nt Jamboardis, Padletis või kasutada enda valitud keskkonda. Jamboardi ettevalmistatud põhja kasutamiseks ava link klikkides siia: Jamboard ning tee koopia valides paremalt ülevalt nurgast kolme täpi alt <i>Make a copy</i>. Sel viisil on võimalus lisada märkmeid, teha vajalikke muudatusi jms Jamboardi erinevatel lehekülgedel.</p> <p>Kokkuvõte</p> <p>Variant 1: Paaristöö tulemusena valminud ühistööst teeb õpetaja ülevaate. Tunni lõpetuseks 3-2-1 meetod: 3 olulist fakti, mis jäi õpilasele tunnist meelde; 2 küsimust, millele oskab vastata; 1 asi, mis jäi segaseks.</p> <p>Variant 2: Grupitöö puhul teevad grupijuhid kokkuvõtte grupi arutelust. Igal grupil aega kuni 1 minut. Tunni lõpetuseks põidlameeter. Õpetaja esitab küsimuse: Kui palju sa said uusi teadmisi tänase tunni jooksul? (põial ülespoole suunatud – palju uusi teadmisi, allapoole – enamus teadsin juba, kuskil vahepeal – kõik jah/ei vahepealsed variandid).</p>
<p>Õpilaste tööleht (eraldi failina väljaprintitav,</p>	<p>Tööleht “Mida pean raha teenimisest õpilasena teadma?”</p> <p>Kas teadsid, et jubaka sinuvanused õpilased võivad ametlikult tööd teha, ent sel juhul</p>

<p>soovi korral)</p>	<p>peab arvestama teatud piirangutega. Täna e-tunnis saadki teada, mis need on. Lisaks kuuled, mis on maksud ning miks neid maksma peab.</p> <p>Kasuta töölehte nii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • enne otseülekannet aruta töötamisega seotud mõisteid koos õpetajaga • otseülekande ajal küsi küsimusi • pärast otseülekannet tee arutelu paarilisega või rühmatöö klassis <p>OTSEÜLEKANDE AJAL KÜSI KÜSIMUSI</p> <p>Et saada vastuseid enda jaoks olulistele küsimustele, saad otseülekande ajal esinejale küsimusi esitada. Selleks ütle oma küsimus õpetajale, kes selle esinejale edastab.</p> <p>OTSEÜLEKANDE JÄREL TEHKE ARUTELU PAARILISEGA VÕI RÜHMATÖÖ</p> <p>Õpetaja annab teile paaristööks või rühmatööks vajalikud juhised. Mõlemad tööd kasutavad aruteludeks allolevaid küsimusi.</p> <div style="text-align: right; margin-bottom: 10px;"> </div> <div style="display: flex; flex-wrap: wrap; justify-content: space-around;"> <div style="width: 30%; text-align: center; background-color: #f0f0f0; padding: 10px; border: 1px solid #ccc; margin-bottom: 10px;"> <p>1</p> <p>Milleks on riigis maksud?</p> </div> <div style="width: 30%; text-align: center; background-color: #f0f0f0; padding: 10px; border: 1px solid #ccc; margin-bottom: 10px;"> <p>2</p> <p>Millisel juhul pean ma makse maksma?</p> </div> <div style="width: 30%; text-align: center; background-color: #f0f0f0; padding: 10px; border: 1px solid #ccc; margin-bottom: 10px;"> <p>3</p> <p>Mis on ettevõtlus?</p> </div> <div style="width: 30%; text-align: center; background-color: #f0f0f0; padding: 10px; border: 1px solid #ccc; margin-bottom: 10px;"> <p>4</p> <p>Mida pean teadma maksudest tööle asumisel?</p> </div> <div style="width: 30%; text-align: center; background-color: #f0f0f0; padding: 10px; border: 1px solid #ccc; margin-bottom: 10px;"> <p>5</p> <p>Millised on minu võimalused ja kohustused ettevõtlusega tegelemisel?</p> </div> <div style="width: 30%; text-align: center; background-color: #f0f0f0; padding: 10px; border: 1px solid #ccc; margin-bottom: 10px;"> <p>6</p> <p>Mis on ümbrikupalk ja mida sellega kaotan?</p> </div> </div>
<p>Lisainfo, võimalikud jätkutegevused ja lisamaterjalid</p>	<p>Antud külalistund on üks osa Liis Jaaku ja Heidi Kaldlauri poolt B.Schäferi raamatu “Koer nimega Money” põhjal loodavast materjalist. Töölehed ja juhendmaterjali õpetajatele tellis Rahandusministeerium. Ülejäänud materjalid lähevad 2023. aasta sügisel üles e-koolikotti vabavarana kasutamiseks, et õpetajatel ja lapsevanematel oleks teosest saadud enesearengu ja rahatarkuse teadmisi lihtsam edasi anda. Materjal on suunatud eelkõige II kooliastme noortele. Sellest sündis ka idee teha koostööd Tagasi Kooli ja EMTA meeskondadega, et anda õpilastele teadmisi raha teenimisega kaasas käivatest õigustest ja kohustustest.</p> <p>Sellelt lehelt leiab rahatarkuse õpetamiseks materjale erinevas vanuses õpilastele: Õpetajale Minuraha</p>

* Tunnikava on loodud selleks, et pakkuda õpetajatele välja erinevaid variante õpilaste aktiivseks kaasamiseks tunni teemasse. Tunnikavas on meetodite osas tihti välja pakutud valikuvariante ja õpetaja teeb ise otsuse, millist meetodit kasutada. Tunnikava ei pea tingimata kasutama.

TUNNIKAVA nr 8

Tunni teema:	Plaanide elluviimine										
Õpilased:	4.-6. klass										
Tunni õpieesmärk:	Õpilane mõtleb enda tugevustele ning asjadele, mida teha meeldib. Lähtuvalt sellest paneb kirja ideid, kuidas nendega oleks võimalik raha teenida.										
Seos RÕK-iga:	matemaatikapädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, suhtluspädevus, õpipädevus, ettevõtlikkuspädevus										
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>5 min</td> <td>5 min</td> <td>15 min</td> <td>15 min</td> <td>5 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>	5 min	5 min	15 min	15 min	5 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
5 min	5 min	15 min	15 min	5 min							
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside							
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid: arvuti, kõlarid, projektor, töölehed.</p> <p>Tunni häälestuse video on inglise keeles, soovitame õpetajal see esmalt ise läbi vaadata (video toetab väga, isegi kui kõikidest lausetest õpilased aru ei saa).</p>										
Tunni teema taust:	Ettevõtlusega alustamine juba kooli ajal on hea võimalus enesearenguks, distsipliini kasvatamiseks ning rahatarkuse omandamiseks. Kindlasti ei tähenda see seda, et raha teenimine peaks koolist olulisem olema, vaid pigem mõelda, kuidas oma vabal ajal asjaga, mida sulle niikuinii meeldib teha, hakata tasapisi teenima oma raha.										
Kodune ülesanne	Vaata veelkord üle oma mõtted raha teenimise osas ning aruta vanematega, kas mingit ideed nende seast võiks ka päriselt ellu viia.										

Aeg (min)	Tunni osad
5 min	<p>1. Häälestus</p> <p>Inglisekeelse video vaatamine: One-step-at-a-time - goal achieving cartoon doodle video</p> <p>Video peamine mõte: Eesmärkideni jõudmine võib algul tunduda hirmutav, kuid kui hakkad tegutsema väikeste sammude haaval, siis on kõik palju muretum ning ühel hetkel märgatakse, et ollakse juba eesmärgile väga lähedal. Sammhaaval suudetakse ka suuri unistusi täita!</p>
5 min	<p>2. Selgitus</p> <p>Selleks, et oma soove täide viia, on vaja hakata tegutsema. Tuleb välja mõelda erinevaid võimalusi, kuidas raha juurde teenida ning sellega mõistlikult ümber käia, et säästude arv aina suureneks. Money õpetas samuti Kirat, et väljaminekud kasvavad koos sissetulekuga. "Kõigepealt tuleb õppida ringi käima selle rahaga, mis meil parasjagu on. Alles siis saame rohkema rahaga hakkama." Teekond soovide täitmiseks ei ole lihtne ning ilmselt, kui sul on rohkem raha käes, siis on ka ahvatlusi rohkem, mida osta sooviksid. Ent tuleb olla järjekindel ning hoida oma suurimaid soove silme ees ja jätkata nende jaoks kogumist.</p> <p>Raha ei ole eesmärk omaette, vaid vahend oma unistuste täide viimiseks. Lisaraha teenimiseks on võimalus teha tööd kellegi teise heaks või mõelda ise, millise äri alustada tasuks, et olla endale tööandja ning miks mitte kunagi hiljem ka teistele.</p> <p>Tänase tunni eesmärk on mõelda enda tugevustele ning asjadele, mida meeldib teha ning kuidas nendega oleks võimalik raha teenida.</p>
15 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>Tuletame meelde eelmisest külalistunnist olulised mõtted, mis õpilastele meelde jäid raha teenimise kohta.</p> <p>Töölehel ülesanded 1-2.</p> <p>Liikumispaus</p> <p>"Koer nimega Money" raamatust tuttavad lapsed Kira, Marcel ja Daryl alustasid teismelisena raha teenimist. Kas mäletad, millega nad raha teenisid?</p> <p>Kui sinu meelest väide käib Marceli kohta, siis mine klassiukse juurde, kui Daryl kohta, siis mine akna juurde ning kui Kira kohta, siis mine tahvli ette.</p>
15 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Töölehel ü 3: Mõtle, mida sulle meeldib teha, mida sa oskad hästi ning mida omad. Lähtuvalt sellest pane kirja, kuidas sellega raha võiks teenida.</p> <p>Pea meeles, et lisaraha teenimine ei saa olla tähtsam koolis käimisest ja kodutööde tegemisest. Lisaraha teenimiseks kuluv aeg peab tulema sinu n-õ vabast ajast, mil sul muid kohustusi ei ole.</p>
5 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>Õpilane täidab töölehel tagasiside: Otsustab, millisel trepiastmel ta oma teekonnal eesmärkide saavutamise poole on.</p> <p>Kodutöö teavitamine: Vaata veelkord üle oma mõtted raha teenimise osas ning aruta vanematega, kas mingit ideed nende seast võiks ka päriselt ellu viia.</p>

TUNNIKAVA nr 9

Tunni teema:	Otsusekindlus ja aja planeerimine														
Õpilased:	4.-6. klass														
Tunni õpieesmärk:	Õpilane koostab enda päevaplaani ning <i>to-do</i> listi.														
Seos RÕK-iga:	enesemääratluspädevus, õpipädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus														
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>3 min</td> <td>2 min</td> <td>15 min</td> <td>20 min</td> <td>5 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>					3 min	2 min	15 min	20 min	5 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
3 min	2 min	15 min	20 min	5 min											
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside											
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	Vajalikud vahendid: töölehed, arvuti														
Tunni teema taust:	Leheküljed raamatust; Lisada ka kui on uus mõiste, mis vajab pikemat infot Teema on raamatus lk 71-80. Sageli juhtub inimestega see, et neil on kogu aeg nii palju pakilisi asju ajada, et neil pole aega keskenduda tähtsatele asjadele. Seega on elus väga tähtis otsusekindlus. See, et kui võtad mingi eesmärgi, siis hoiad distsipliini ja töötad plaanipäraselt selle nimel. Selleks, et mitte olulisi asju ära unustada, tasub teha päevakava või nõ to-do listi ehk tegevuste nimekirja, mis aitab olulisi asju meeles hoida ning nende jaoks ka aega võtta.														
Kodune ülesanne	Vaata töölehe QR-koodi all olevat videot.														

Aeg (min)	Tunni osad
3 min	<p>1. Häälestus</p> <p>Eelmisel tunnil mõtlesid õpilased oma tugevustele ning sellele, kuidas meelepäraste tegevustega oleks võimalik raha teenida. Kindlasti tuli igal lapsel erinevaid ideid, kuid selleks, et idee ei jääks ainult ideeks sinu mõtetes ja paberil, siis on vaja hakata järk-järgult samme astuma. Mõnikord on vaja teadmisi koguma hakata või ettevalmistusi teha vahendite hankimiseks vms. Selge on see, et iga tegevus võtab vähemal või rohkemal määral aega ning suuremad sihid tuleb väiksemateks tegevusteks jaotada ning oma päevaplaani mahutada.</p>
2 min	<p>2. Selgitus</p> <p>Tänase tunni eesmärk on koostada oma homse päeva täpne päevaplaan, kuhu märkida kogu päeva tegevused ning nendele kuluv aeg.</p> <p>Töölehel on ka näidis "Koer nimega Money" raamatu peategelase Kira ühe argipäeva päevaplaan. Ent pea meeles, et inimeste päevaplaanid on erinevad ja kõige rohkem on kasu sinu enda jaoks on siis, kui päriselt mõtled oma tegevuste üle järgi ja teed võimalikult põhjalikult. Päevakavasse planeeri sisse nii kohustused kui ka vaba aja veetmine.</p>
15 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>Töölehel vaadata koos üle Kira päevaplaan.</p> <p>Tutvustada 72-tunni reeglit ning <i>to-do</i> listi koostamist.</p> <p>Arutelu õpilaste kogemuste kohta, kas keegi juba on harjunud tegema endale igapäevasel <i>to-do</i> listi. Milliseid võimalusi selleks on? Neid saab teha nii elektrooniliselt kui tavalises käekirjas märkmikku.</p>
20 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Töölehele enda päevaplaani ja <i>to-do</i> listi tegemine.</p>
5 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>Arutelu, kuidas õnnestus päevaplaani ja <i>to-do</i> listi tegemine. Kas nende tegemine muutub aja jooksul lihtsamaks või keerulisemaks? (Lihtsamaks, sest harjud ära neid nii koostama kui kasutama. Mida rohkem midagi harjutad, seda paremaks selles muutud).</p> <p>Kodutöö tutvustamine: Vaadata töölehel QR-koodi all olevat videot, mis tutvustab näpunäiteid, kuid võimalikult kasulikult koostada <i>to-do</i> listi.</p>

TUNNIKAVA nr 10

Tunni teema:	Raha laenamine ja intress														
Õpilased:	4.-6. klass														
Tunni õpieesmärk:	Õpilane mõistab, mida toob kaasa raha laenamine. Õpilane õpib arvutama lihtintressi.														
Seos RÕK-iga:	enesemääratluspädevus, õpipädevus, matemaatikapädevus														
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>2 min</td> <td>3 min</td> <td>10 min</td> <td>14 min</td> <td>16 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>					2 min	3 min	10 min	14 min	16 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
2 min	3 min	10 min	14 min	16 min											
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside											
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	Vajalikud vahendid: tööleht, arvuti, projektor, raamat, bingo sedelid või arvuti keskkonna ettevalmistus, et sõnu loosiga võtta.														
Tunni teema taust:	Laenamisega puutuvad kokku enamus perekondi. Hea on, kui juba varakult õpilased mõistavad, millised on vajalikud laenud ning millistes olukordades tuleks neid vältida. Laenuga kaasnevad enamasti ka intressid ning tunnis üheks ülesandeks on ka lihtintressi arvutamine just sellepärast, et õpilased oskaksid rahaga seotud lihtsamaid arvutuskäike ise teha, et tulevikus tarku valikuid teha (nt kas on mõistlik võlgu võtta või pigem säästa ja siis osta).														
Kodune ülesanne	Küsi oma vanematelt, millised rahalised kohustused lisaks söögi ja kommunaalkuludele on teie perel (töölehe viimane ül).														

Aeg (min)	Tunni osad
2 min	<p>1. Häälestus</p> <p>“Igatahes üks oli mul selge: keda huvitab raha, sellel on põnev elu ja ta tutvub hulga huvitavate inimestega.”</p> <p>Arutelu: Miks Kira võis nii öelda? Mida teie sellest mõttest arvate, kas see on ka teie arvates nii? Miks osad inimesed on edukamad ja saavad endale rohkem lubada ning teised vähem?</p>
3 min	<p>2. Selgitus</p> <p>Eestis on küll viimastel aastatel rahatarkusega tegelemine muutunud aina populaarsemaks, kuid võlgnike ning vaesuses elavate inimeste hulk on jätkuvalt väga suur. Mõnikord inimesed hindavad oma majanduslikku võimekust üle ning kui tekivad ootamatud vältimatud kulutused, siis see võib endaga kaasa tuua suuri makseraskuseid. Sellepärast öeldakse, et igal inimesel peaks olema kogutud ka rahaline tagavara, mida on võimalik ootamatuste puhul kasutada. Mõnikord on vaja võtta laenu selleks, et hiljem väljaminekuid vähendada. Selliseid laene on väga vähe, kuid näiteks üks neist on kodulaen. Kuna pangad annavad inimestele kodulaene võrdlemisi väikese intressiga (nt kodulaenu intress u 2%, väikelaenul u 10% ning SMS-laenul üle 20% aastas). Seega tuleb hästi eristada, millised laenud on vajalikud ning milliseid tasub vältida.</p>
10 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>Arutelu: Miks inimesed võtavad laenu? Millised on vajalikud laenud ning milliseid laene tuleks vältida?</p> <p>Töölehelte ül 1 intressi näite vaatamine, õpetaja teeb kas sama või teise näite ka tahvilil koos õpilastega läbi.</p>
14 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Töölehelte ülesanded (intressi arvutamine, küsimustele vastamine).</p>
15+1 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>BINGO - Nimetage klassis kordamööda käesoleva teema ning üleüldse „Koer nimega Money“ raamatu kohta käivaid sõnu (nt Money, intress, võlg jne). Igaüks märgib sõnu oma tabelisse ükskõik millistesse lahtrisse. Seejärel loosi teel võetakse sõnu, mille õpetaja sedelitele järjest kirjutas (seda võib teha ka loosi teel digitaalselt, nt Google Classroom keskkonda kasutades). Alguses mängitakse nurkade mängu, seejärel diagonaale ning viimane tase on täismäng.</p> <p>Töölehel eneseanalüüsi täitmine ning kodutöö tutvustamine.</p>

TUNNIKAVA nr 11

Tunni teema:	Kuldmuna														
Õpilased:	4.-6. klass														
Tunni õpieesmärk:	Õpilane valib endale n-õ hane toitmise jaotuse: kui palju tema hani süüa saab ehk mitu protsenti ta sissetulekust paneb kõrvale, mida ta kunagi ei kasuta ja see hakkab talle intressi teenima.														
Seos RÕK-iga:	enesemääratluspädevus, õpipädevus, matemaatikapädevus, väärtuspädevus														
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>3 min</td> <td>5 min</td> <td>20 min</td> <td>10 min</td> <td>7 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>					3 min	5 min	20 min	10 min	7 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
3 min	5 min	20 min	10 min	7 min											
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside											
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	Vajalikud vahendid: arvuti, heli kuulamiseks kõlarid, ekraan, tööleht, õpilastele nähtav taimer														
Mõisted	intuitsioon (seletab ka raamatus lahti lk 93) tšekk (selgitus raamatus lk 96) jõukus														
Tunni teema taust:	Läbi jutustuse õppimine võimaldab mugavat eemalolekut ja samal ajal lähedust. See on mänguline tee raha ja eduni.														
Kodune ülesanne	Jaga vanematega lugu hanest. Räägi enda toitmise otsusest ja uuri, kas nemad investeerivad enda hanesse. Kui jah, siis millise jaotuse alusel.														

Aeg (min)	Tunni osad
3 min	<p>1. Häälestus</p> <p>Säti ennast mugavalt istuma. Kuulame lugu, miks on vaja raha kõrvale panna. Loo leiad siit.</p> <p>Kui kuulamise võimalus puudub, siis loe õpilastele ette lugu lk 97-99. Lugu algab lk 97 lõpust. "Elas kord talumees..."</p>
5 min	<p>2. Selgitus</p> <p>Mis oli selle loo sõnum? Ära kunagi tapa oma hane. Mida see tähendab? Nüüd arutame koos, kuidas siis selle hanega lood on.</p> <p>"Kõige parem on alustada hästi noorelt, siis saab heast majandamisest kõige tõenäolisemalt enesestmõistetav harjumus. Kohe algusest tasub kõik õigesti teha."</p> <p>Paljudel inimestel on rahaprobleemid, sest nad ei ole iialgi selle üle korralikult järele mõelnud. Lk 101</p> <p>Mõtleme meie täna koos.</p> <p>Tänases tunnis on eesmärk: Valin endale hane toitmise jaotuse, kui palju minu hani süüa saab ehk mitu protsenti ma sissetulekust panen kõrvale, mida ma kunagi ei kasuta ja see hakkab mulle intressi teenima.</p>
20 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>Oleme Kira loos jõudnud tema esimese tasuni. Mõtleme korra, mis tunded olid Kiral enda tasu vastu võtta? Lk 91 "Lugesin uhkelt raha üle..."</p> <p>Töölehel ül 1 meenuta, kas sul on meeles, milliste tegevuste eest Kiral selline summa kogunes? Kontrolli mõtete lk 91.</p> <p>Lk 96 on Kiral ikkagi ebamugav võtta vastu Money hoolitsemise eest raha, sest Money läks talle südamesse korda. Ta oli juba mitu korda kuulnud sama mõtet. Ka hr Goldstern selgitas talle.</p> <p>Miks sa ei peaks teenima raha, tehes midagi, mis sulle meeldib? Lk 96-97</p> <p>Õpilastel on aega 30 sekundit, et moodustada eesnimede järgi tähestiku järjekorras rida. Õpilased moodustavad paarid järjest reas seisva õpilasega.</p> <p>Õpilased arutavad 3 min, kuidas nemad suhtuvad töö tegemisse ja milliseid põnevaid viise on nad juba leidnud sissetuleku teenimiseks.</p> <p>3 min pärast moodustavad õpilased uuesti rea. Paarilised mängivad kivi-paber-käärid ühe võiduni, võitjad annavad kiire ülevaate arutelust.</p> <p>Pane paar mõtet kuulnud aruteludest endale töölehele.</p> <p>Vaatame nüüd hane näidet lähemalt.</p> <p>Kui sul on 15 000 eurot, mida sa ei kasuta ning see teenib 10% aastas intresse, teeks see aastas 1500 eurot. Jagatuna kuude peale on see 125 eurot kuus. Lk 99</p> <p>Vaatame, kuidas see arvutus käib.</p>

	Lisaks mängime läbi näited, kui meil oleks 5000 eurot ja arvutame, kui palju on hane väärtus, kui teame aastas teenitud intresse.
10 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Mõtle enda vajaduste peale. Milline on sinu soovide maksumus hetkel ja mis on sinu plaanid tulevikuks? Kas oled valmis nagu Kira kohe ka hane jaoks kõrvale panemisega alustama?</p> <p>Vaata töölehel Kira skeemi ja täida puuduvad väljad. Seejärel loo enda skeem täpselt nii nagu oled täna valmis.</p> <p>Pea meeles, kuidas hr Goldstern selgitas Kirale ema reaktsiooni soovikarbi kohta. “Veel paljud hakkavad sind välja naerma. Aga veel enamad hakkavad sinust lugu pidama.” (lk 95)</p>
7 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>Eneseareng ja töö iseendaga jätkub kogu elu, see ei ole vaid midagi, mida koolis õpitakse. Seda nimetatakse elukestvaks õppeks. Näiteks: Kas te ei kartnud nii suure autoga sõita? Küsisin. “Teate,” ütles naine, “härra Goldstern näitas nulle, kuidas enesehinnangut üles ehitada. Kõik tema palgatöölised peavad eduvihikut.” lk 93</p> <p>Kuidas läheb sinul eduvihikuga? Võtame hetke, vaata/mõtle, kas oled igapäevaselt sissekandeid teinud.</p> <p>MILLE ÜLE OLEN MINA UHKE?</p> <p>Võta aega ja pane töölehele kirja. Need võivad olla igapäevased asjad, mis tekitavad sinus hea tunde.</p> <p>Kui oled valmis, siis vaata üle, kas tunni eesmärk sai täidetud.</p>

TUNNIKAVA nr 12

Tunni teema:	Võrgustik										
Õpilased:	4.-6. klass										
Tunni õpieesmärk:	Õpilane koostab enda võrgustiku. Analüüsib, kuidas inimesi enda ümber saab kasutada eesmärkide saavutamiseks.										
Seos RÕK-iga:	enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, sotsiaalne pädevus										
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>5 min</td> <td>3 min</td> <td>25 min</td> <td>7 min</td> <td>5 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>	5 min	3 min	25 min	7 min	5 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
5 min	3 min	25 min	7 min	5 min							
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside							
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid: arvuti, heli kuulamiseks kõlarid, ekraan, tööleht, taimer, mis on õpilastele näha, et nad saaksid ennast ise grupitöö ajal juhtida. Õpetajal vaja katsetada kõlarite heli vahetunnis.</p> <p>Laud ja toolid valmis meeskonnatöök. Palu vahetunnis õpilastel panna laud valmis, joonista neile skeem tahvlile ja delegeeri neile ülesanne.</p> <p>Antud tunnis töötavad õpilased roteeruvates gruppides. Kasutame siin mängu kompott põhimõtet. Õpilased istuvad gruppides nii, et igas lauas on neli erinevat liiget (kasuta numbreid, värve, puuvilju vms).</p> <p>Pärast esimest ül ütleb õpetaja: "Kohad vahetavad kõik number ühed". Pärast igat ülesannet vahetavad grupid liikmed. Ole siin leidlik ja kasuta vahetusi liikumispausidena.</p> <p>Õpilastel ei tule rääkida eelmisest ülesandest, vaid jätkavad kohe uues koosseisus uue ülesande lahendamist.</p>										
Tunni teema taust:	<p>"Tahad meile tulla või?" küsisin imestunult. "Seni läksid üle tee, kui mind nägid." "Ma viitsin ainult nendega suhelda, kellest ma lugu pean," ütles Marcel lühidalt. "Ja sinust pean nüüd esimest korda lugu." Mul oli võimas tunne.</p> <p>Tunnis arutavad õpilased gruppides õpetaja juhendamisel Kira iseloomuomadusi kui ka Marceli otsekohest ja enesekindlust. Õpilased saavad neid kasutada ära enda võrgustiku analüüsimisel. Aita õpilasel seada järgmised vahe eesmärgid ja tegevused.</p> <p>Mõisted: võrgustik, suhtlusvõrgustik, investeerimine, börsiajakirjad, finantsalased raamatud.</p>										
Kodune ülesanne	<p>Räägi kahele inimesele enda rahatarkuse teekonnast, mis on sinu eesmärgid ning mida seni oled õppinud.</p> <p>Pöördu kahe inimese poole, kes saavad sind sinu eesmärkide saavutamisel toetada.</p>										

Aeg (min)	Tunni osad
5 min	<p>1. Häälestus</p> <p>Vaikuseminutid: Hingamise jälgimine (Pikkus 4:32, sisse luges näitleja Mirtel Pohla.) Hingamise jälgimise harjutus kuulub Vaikuseminutite baaskursuse 16 harjutuse hulka, samuti noortekursus OMA programmi. Leiad harjutuse siit: Vaikuseminutite harjutused - proovi ise - Vaikuseminutid Palu õpilastel mugavalt istuda ning alusta harjutuse kuulamisega.</p>
3 min	<p>2. Selgitus</p> <p>“Hingamisele keskendumine on üks parimaid viise selleks, et tulla välja eelnevate tegevustega seotud emotsioonidest ja mõtetest. Hingamine toimub alati praeguses hetkes – me ei saa mitte kunagi hingata ette ega tagantjärele.” (Vaikuseminutid)</p> <p>Täna arutame tunnis gruppides Kira suhteid kodus, millised on tema iseloomuomadused ja kes moodustavad Kira võrgustiku.</p> <p>Mis võiks olla seega tunni eesmärk?</p> <p>Tunni eesmärk on: Koostan enda võrgustiku. Analüüsin, kuidas inimesi minu ümber aitavad minu eesmärkide saavutamisel.</p>

25 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>Õpilased töötavad gruppides, õpetaja hoiab ruumi ja juhendab.</p> <p>1) Arutelu 1. Kira vanemad naeruväärivad Kirat tema rahatarkuse teekonnal. Nad ei ole uurinud Kira soove ja mõtteid ning kasutavad pilkavaid väljendeid, kui Kira on rahast rääkinud.</p> <p>*Miks on sellised arvamused vanematel tekkinud? *Mis on lapse roll sellised olukorras? *Kust saab laps abi, kui vanemad ei toeta? Arutage 4 min ja pane töölehele kirja mõtted.</p> <p>I VAHETUS</p> <p>2) Kira jutustab raamatus nii perest, koolist, sõpradest ning jagab enda teekonda rahatarkuse õppimisel.</p> <p>Milline on Kira? Iseloomusta teda seni loetu põhjal. Arutage 4 min ja pane töölehele kirja mõtted.</p> <p>*Kas sinul ja Kiral on sarnasusi? Märgi rohelisega sõnad, millega iseloomustad ka ennast. *Lisa Kira kasti kõrvale veel 3 sõna, millega ennast iseloomustad. Aega 2-3 minutit</p> <p>II VAHETUS</p> <p>3) Kira rahatarkuse teekond on toimunud Money juhendamisel. Enda kogemusi jagab ta sõpradega. Lisaks on ta enda teekonnal loonud uusi tutvusi (kellega ta suhtleb tööalaselt). Arutage grupis ja koosta Kira võrgustik. Aega 4 min</p> <p>III VAHETUS</p> <p>4) Marcel on oma käitumises sihikindel ja tegevustes konkreetne. Tema ütlus võib tunduda ülbe. Kuidas sina Marceli mõtet selgitad? “Ma viitsin ainult nendega suhelda, kellest ma lugu pean.” Aega 4 min</p> <p>IV VAHETUS</p> <p>2 min aega grupis vabalt arutada, kuidas selline tunni formaat neile sobis ja arutada lihtsalt koolipäevast</p>
7 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Kira võrgustik koosneb nii lastest kui ka täiskasvanutest erinevates vanustes. Mõtle enda peale. Kes moodustavad sinu võrgustiku? Joonista endale skeem ja pane enda võrgustik töölehele kirja.</p>
5 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>Vaata enda võrgustikku. Värvide need nimed, kelle poole murega esimesena pöördud. Järgmiseks mõtle, kus sa oled enda rahatarkuse teekonnal ning eesmärkide täitmisel. Võta teine värv ning lisa südame sümbol 2 nime, kes saavad sind sinu eesmärkide täitmisel järgmisena abistada. Kui inimene, keda sa vajad ei ole hetkel sinu võrgustikus, siis lisa teema, millega vajad abi ning pea õpetajaga nõu, mis on sinu järgmised sammud. Märki ka 2 nime, kellele sa enda rahatarkuse teekonda ja kuldmana juttu jagad, kellega sa veel seda teinud pole. Nt. Helista vanavanematele või sõbrale, kellega sa pole kaua suhelnud. Lisa tegevused endale <i>to-do</i> listi.</p>

TUNNIKAVA nr 13

Tunni teema:	Rahatarkuse õhtu														
Õpilased:	4.-6. klass														
Tunni õpieesmärk:	Kogukonna kaasamine ja panustamine rahatarkuse teadlikkuse suurendamiseks. Õpilastele korraldamise ja raha teenimise kogumuse pakkumine.														
Seos RÕK-iga:	sotsiaalne ja kodanikupädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, ettevõtlikkuspädevus, suhtluspädevus, digipädevus,														
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>3 min</td> <td>2 min</td> <td>20 min</td> <td>15 min</td> <td>5 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>Iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>					3 min	2 min	20 min	15 min	5 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	Iseseisev töö	tagasiside
3 min	2 min	20 min	15 min	5 min											
häälestus	selgitus	juhendatud töö	Iseseisev töö	tagasiside											
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid: tööleht</p> <p>Õpetajal on vabadus otsustada kui suurelt ja mil moel ta rahatarkuse õhtut korraldada soovib. Võimalus on teha seda ühe klassi põhiselt või kogu kooli üleselt. Näiteks mõned variandid:</p> <p>Variant a) Koolis on veel klasse, kes õpivad "Koer nimega Money" põhjal, siis viige läbi õpilastele ühistund. Kokkulepped enne õpetajate vahel, millises osas õpilasi kaasate ning palju vastutust annate õpilastele. Õpilased korraldavad ürituse õpetaja juhendamisel.</p> <p>Variant b) Korraldate sellel korral ürituse ise õpetajatega</p> <p>Variant c) Koolis on huvijuht, kes korraldab ürituse.</p> <p>Ürituse korraldamine võtab aega ning vastavalt õhtu suurusele tuleb õpetajal ka ajaressurssi hinnata, sh tundide mahu, mis kulub selleks. Loo enda täpsed tunnikavad vastavalt sellele.</p>														
Tunni teema taust:	Kira esineb koolis rahatarkuse õhtul, sest tema lugu hane kasvatamisest ja soovist panna raha enda eest tööle inspireeris teisi. Panustamine koolina mitte ainult õpilaste vaid kogu kogukonna teadlikkuse suurendamiseks on üks oluline roll ja ühiskondlik vastutuse võtmine.														
Kodune ülesanne	Koostage enda ürituse ajaplaan koos meediaplaaniga ning sellest lähtuvalt analüüsi, kas ja millised ülesanded jäävad õpilastele.														

Aeg (min)	Tunni osad
3 min	<p>1. Häälestus</p> <p>Visualiseeri õpilastele läbi loo jutustamise või piltide enda lugu, kus oli vaja pingutada, õppida ja teha muudatusi tegevuse käigus ja mis viis ägeda lõpptulemusena.</p> <p>Nt: lugu pulmade planeerimisest, reisist või mõnest muust sulle olulisest sündmusest</p>
2 min	<p>2. Selgitus</p> <p>Variant a) Kõiki variante ürituse korraldamiseks arutate klassis ühiselt koos õpilastega.</p> <p>Variant b) Enne õpilastega arutamist on õpetaja pannud paika põhi raami, millele sündmust looma hakkate.</p> <p>Rahatarkuse õhtu korraldamine annab võimaluse panustada ka teiste teadlikkust suurendada ning luua võimaluse uuteks aruteludeks.</p>
20 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>Alustage ürituse plaani koostamisega.</p> <p>Põhiküsimused: MIKS? KELLELE? MILLAL? KUS?</p> <p>Abimaterjalina kasutage töölehel olevat nimekirja, kus on punktid, millele ürituse korraldamisel tähelepanu peaks pöörama.</p> <p>Analüüsige nimekirja ja lisage enda üritusele vastavalt punkte juurde või tõmmake maha, mis ei sobi.</p>
15 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Esmased mõtted, milline on teie üritus.</p> <p>Igaüks paneb üksi või paari paberile kirja nimekirja alusel mõtted.</p> <p>Kasutage lisamärkmete lehte mõtete kirja panekukus.</p> <p><i>Vastavalt teie enda korraldamise lahendusele plaanige iseseisvat tööd ja kodutööde mahtu.</i></p>
5 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>Suud puhtaks voor.</p> <p>Tagasiside on oluline nii iga tunni kui ka projekti lõpus, kui rahatarkuse õhtu saab tehtud.</p> <p>Koos õpilastega üritust tehes planeeri kindlasti üks tund pärast üritust analüüsiks.</p> <p>Oluline ei ole veatu töö, oluline on analüüs, mida sellest õppida.</p>

TUNNIKAVA nr 14

Tunni teema:	Arvelduskonto ja väärtpaberikonto														
Õpilased:	4.-6. klass														
Tunni õpieesmärk:	Õpilane oskab otsida infot pankade hinnakirjadest ja andmeid võrrelda.														
Seos RÕK-iga:	enesemääratluspädevus, õpipädevus, digipädevus														
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>5 min</td> <td>2 min</td> <td>5-8 min</td> <td>25 min</td> <td>5 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>					5 min	2 min	5-8 min	25 min	5 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
5 min	2 min	5-8 min	25 min	5 min											
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside											
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid: arvutid igale õpilasele, töölehed</p> <p>Broneeri arvutiklass või too arvutid enda klassi vahetunnis. Igal õpilasel on vaja arvutit, et otsida iseseisvalt infot pankade kodulehtedelt.</p> <p>Tööleht, millel märgib vastused ANNA TÖÖLEHED ÕPILASTELE PÄRAST HÄÄLESTUS ÜLESANNET.</p>														
Tunni teema taust:	<p>Raamatus on teema lk 113-139.</p> <p>Aktsiatega tegelemine "...mulle tundub, et sellega on liiga palju tegemist ja see on hirmus keeruline," vastas Marcel. "Sul on õigus, ega see lihtne ei ole ja võtab oma kaks tundi päevas ära. Tähendab, see peab meeldima," naeratas vana naine... lk 114</p> <p>Enne kui aktsiatest räägime ja investeerimiseni jõuame harjutame andmete otsimist erinevatelt pankade kodulehtedelt. Õpilastel tekib arusaam kui palju pankasid tegutseb Eesti turul ning millised on põhilised neile vajaminevad tingimuste erinevused.</p> <p>"Selge ju, et kui kõik ära raiskan, siis ma ei saagi endale hane. Ja kui mul hane ei ole, siis pean kogu elu raha teenimiseks töötama. Aga kui on hani, siis töötab raha minu eest." Lk 115-116</p> <p>Kui õpilasel on juba pangakonto ja ta tahab raha sinna koguda, siis tuleta meelde, et see oleks pangakaardist eraldiseisev konto riskide hajutamiseks. Paari tunni pärast liigume juba investeerimise teemadega täpsemaks ning õpilased saavad teadmisi ja valikuid juurde.</p> <p>Lähemalt vaadates on õnn ja vedamine ainult ettevalmistuse ja visa töö tulemus". Lk 131, 138</p> <p>Kindlasti kui klassis on õpilasi, kes juba tegelevad ise investeerimisega leia neile võimalusi jagada enda kogumisi.</p>														
Kodune ülesanne	Eduvihiku täitmine ja lugemine.														

TUNNIKAVA nr 15

Tunni teema:	Väljasõit						
Õpilased:	4.-6. klass						
Tunni õpieesmärk:	Õpilane avardab silmaringi rahatarkuse ja/või ettevõtluse teemal. Õpilasel tõuseb motivatsioon oma rahaasjade edendamiseks läbi põneva väljasõidu.						
Seos RÕK-iga:	enesemääratluspädevus, õpipädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, suhtluspädevus						
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>10 min</td> <td>60 min</td> <td>5 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>õppekäik</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>	10 min	60 min	5 min	häälestus	õppekäik	tagasiside
10 min	60 min	5 min					
häälestus	õppekäik	tagasiside					
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	Õpetajal on eelnevalt õpilaste koos või ise välja valitud koht, mida külastatakse ning sealsed tegevused. Lisaks on vaja mõelda transpordile, toitlustusele jms väljasõiduga kaasnevatele tegevustele. Samuti edastada info väljasõidu kohta kooli juhtkonnale ning lapsevanematele. Häälestuse osa on mõistlik juba enne õppekäigule minekut kooli ära teha. Selleks on vaja õpilastel prinditud töölehte, millel on ülesanne väljasõidu kava koostada ning lisaks tuleks ühiselt arutada ja kokkuleppeid teha, millele tähelepanu pöörata õppekäigul (meelespead).						
Tunni teema taust:	“Koer nimega Money” projekt on endasse põimunud nii rahatarkuse kui enesearengu teemad. Selleks, et õpet veelgi tõhustada on projekti lisatud nii soovitusi külalisesinejaid kutsuda kui teha ka väljasõit. Väljasõit paneb enamasti lastel silma särama ning annab väärtusliku kogemuse.						
Kodune ülesanne	Olenevalt väljasõidust võib, aga ei pea andma kodust ülesannet.						

Aeg (min)	Tunni osad
10 min	<p>1. Häälestus</p> <p>ARUTELU Mida me vajame ning mida soovime?</p> <p>Õppekäiguga kaasneb tavaliselt ka olukord, kus lastele antakse kaasa ka taskuraha. Raha kasutus sõltub olenevalt, mis kohti täpsemalt väljasõidul külastada plaanitakse, kuidas on planeeritud toitlustus jms. Ent varasemad kogemused on näidanud, et sageli kipuvad õpilased väljasõitudel kulutama raha igasuguse tühja-tähja peale, mida tegelikult ei ole neil vaja. Emotsioonide ajal kulutatakse seega kohati ebamõistlikult. Ent kui enne väljasõitu arutada veelkord raha väärtuse üle ning seda, kuidas enda jaoks mõelda, mida minul päriselt praegu vaja on, siis jääks eks vähemalt mõned liigsed eurod kulutamata.</p> <p>Raha kulutamist aitab kontrolli all hoida kindel plaan ning eesmärkidest kinni pidamine. Tehke endale väljasõidu osas kava, millal ja mida te täpselt teete ning mida õpilased eriliselt meeles peaks pidama.</p> <p>Töölehelte ül: Väljasõidu kava ja meelespea</p>
60 min	<p>2. Õppekäik</p> <p>Vastavalt enda valitud sihtkohale toimub õppekäik, nt Eesti Panka või mõnda ettevõttesse vms. Olenevalt kohast on seal oma programm, mida läbida.</p> <p>Õppekäigu planeerimisse on hea kaasata ka lapsevanemaid, kelle kaudu võib leida nii mõnegi põneva koha külastamiseks.</p>
5 min	<p>3. Tagasiside</p> <p>Pärast õppekäiku kirjutage töölehele kolm head mõtet väljasõidult (nt mida uut teada said, mis oli eriti põnev/kasulik teadmine).</p>

TUNNIKAVA nr 16

Tunni teema:	Hirmud														
Õpilased:	4.-6. klass														
Tunni õpieesmärk:	Õpilane teadvustab oma hirme ning mõistab, miks inimesed teevad neis ärevust tõstvaid asju.														
Seos RÕK-iga:	enesemääratluspädevus, õpipädevus, ettevõtlikkuspädevus, suhtluspädevus														
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>8 min</td> <td>3 min</td> <td>15 min</td> <td>15 min</td> <td>4 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>					8 min	3 min	15 min	15 min	4 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
8 min	3 min	15 min	15 min	4 min											
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside											
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid: raamatud, arvuti, projektor, kõlarid, töölehed</p> <p>Õpetajale enne tundi teemaga tutvumiseks lisalugemine: HIRM JA KARTMINE – milleks nad on ja kuidas neid ületada?</p>														
Tunni teema taust:	Igal inimesel on erinevad hirmud ning oskused toime tulla oma hirmudega. Ebaõnnestumise hirm takistab inimestel sageli võtmast ette uusi väljakutseid. Oluline on teadvustada, et iga eduka inimese taga, on lisaks kõigele muule enamasti ka eksimused. Mõnikord tuleb lihtsalt sundida ennast tegema ka hirmutavaid asju, et areneda ning jõuda suuremate eesmärkideni. See nõuab julgust ja nõ mugavustsoonist välja tulemist.														
Kodune ülesanne	Kaasa eduvihik.														

Aeg (min)	Tunni osad
8 min	<p>1. Häälestus</p> <p>Hirmu ületamise ja õnnestumise kohta animatsiooni vaatamine: ▶ Äkki Õnnestub! Alusta vaatamist 1.10.</p> <p>Küsimused suuliselt: Mis te arvate, millest me täna rääkima hakkama? Jah tõepoolest, räägime ebaõnnestumise hirmust. Mis oli selles videos papakoi hirm? Kuidas ta sellest üle sai?</p>
3 min	<p>2. Selgitus</p> <p>Inimestel on erinevad hirmud ning see on täiesti normaalne. Hirm ebaõnnestuda ning endale häbi teha takistab paljudel inimestel realiseerimast oma tegelikke võimeid. Mõte raamatust: "Kõige väärtuslikumaid kingitusi teeme endale ise. Kui suudad ületada hirmu naeruvääristamise ees, siis on kogu maailm sulle lahti."</p> <p>Selle mõte on see, et ei tohiks kunagi loobuda oma unistuste täitmisest, sest sellel teel on vaja teha tegevusi, mis tunduvad hirmutavad. Kui siiski sundida ennast tegema ka hirmutavaid asju, siis arened ning saad astuda järk-järgult samme oma suurte soovide suunas.</p>
15 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>Tuletage meelde, mis oli Kira hirm. Õpilased vastavad töölehel ü 1 küsimustele raamatu (lk 147) abiga. Töölehel ü 2 sissejuhatus ja seejärel õpilased teevad iseseisvalt seda.</p> <p>Liikumispaus: plaksumäng pinginaabriga (parem käsi, vasak käsi, koos jne kiirenevas tempos).</p>
15 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Karjäärinõustaja Tiina Saar-Veelmaa video vaatamine: ▶ Enesejuhtimine. Probleemide lahendamine</p> <p>Töölehel ü 3. Töölehel hirmudega toime tulemise soovitude lugemine.</p> <p>Seejärel arutelu, millised mõtted tekkisid videolõiku vaadates ja hirmudega toime tulemise soovitusi lugedes.</p>
4 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>Õpilased teevad töölehel ü 4. Selles ülesandes on vaja vaadata nõ enda sisse ning mõelda kui julge on õpilane hetkel võtmaks vastu uusi väljakutseid ning kui julge ta soovib ise olla õppeaasta lõpus.</p> <p>Veelkord meenutuseks head mõtted raamatust: "Kui hirmust jagu saad, siis ainult arened." ning "Keegi ei saagi sind sundida midagi tegema, kui sa ise ei taha. Ainult sa ise saad ennast sundida."</p>

TUNNIKAVA nr 17

Tunni teema:	Tagasivaade										
Õpilased:	4.-6. klass										
Tunni õpieesmärk:	Õpilane oskab kasutada eduvihikut enda hirmudega toimetulekuks. Õpilane koostab enda rahalise jaotuse diagrammi.										
Seos RÕK-iga:	enesemääratluspädevus, õpipädevus, ettevõtlikkuspädevus, suhtluspädevus										
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>3 min</td> <td>5 min</td> <td>20 min</td> <td>10 min</td> <td>7 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>	3 min	5 min	20 min	10 min	7 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
3 min	5 min	20 min	10 min	7 min							
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside							
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid: raamatud, töölehed, märkmepaberid/väiksemad värvilised lehed, suur paber ühistöö moodustamiseks, kõlarid, arvuti</p> <p>1. Tund algab vaikuseminutitega, loo toetav õhkkond. 2. Õpilased kirjutavad märkmepaberile või värvilisele väiksemalt lehele enda hirmud ning vaja on moodustada neist üks ühine töö. Varu suur paber, millele märkmepabereid kinnitada.</p>										
Tunni teema taust:	<p>Leheküljed raamatust: 134, 153-160</p> <p>Antud peatükis saavad Kira vanemad info, et kui nad nüüd võlga pangale ära ei maksa, siis võetakse neilt maja ära. Vanemate käitumise üle on tunnis õpilastega arutelu. Money selgitus "Hirm raskuste, vigade ja piinlikkuse ees on tohutul paljude inimeste elu ära rikkunud." lk 157</p> <p>Nii nagu pealkiri tunnil ütleb, siis ongi see tagasivaade Kira teekonnale. Money toob välja õppekohad ja õpetab Kirat hirmude ületamiseks otsida eduvihikust tõestust, et Kira saab ka tulevikus hakkama "Kui muutud upsakaks ja ülbeks, siis sa enam ei õpi. Ja kui sa enam ei õpi, siis su isiksus ei arene." lk 156-157 "Ühte asja tuleb sul alati teha, kui arvad, et ei tule millegagi toime. Lihtsalt lehitse oma eduvihikut ja otsid minevikust tõendeid selle kohta, et saad ka tulevikus kõigega hakkama." lk 157</p>										
Kodune ülesanne	Jätka eduvihiku täitmist ja pane kirja ka kõige suuremad õnnestumised. Jäta meelde, et sinu tunne on see, mis on oluline. Need on vaid sinu otsustada, mida sa kirjutad.										

Aeg (min)	Tunni osad
3 min	<p>1. Häälestus</p> <p>Vaikuseminutid KOHALOLU PAUS</p> <p>Harjutus pakub Sulle mõnusa kosutava pausi iseenda jaoks, võimaldades puhata ja end värskendada. Harjutuse mõju võib olla analoogne sellele, kuidas “restart” mõjutab umbejooksnud arvutit ja vabastab ressursi. (Pikkus 2:57, sisse luges näitleja Mirtel Pohla.) Leiad harjutuse siit: Vaikuseminutite harjutused - Vaikuseminutid</p>
5 min	<p>2. Selgitus</p> <p>Kui muutud ja, siis sa enam</p> <p>Ja kui sa enam ei õpi, siis su isiksus</p> <p>Kui muutud upsakaks ja ülbeks, siis sa enam ei õpi. Ja kui sa enam ei õpi, siis su isiksus ei arene. lk 156-157</p> <p>ARUTELU: Miks Money Kirale nii ütles?</p> <p>“Ühte asja tuleb sul alati teha, kui arvad, et ei tule millegagi toime. Lihtsalt lehitse oma eduvihikut ja otsid minevikust tööendeid selle kohta, et saad ka tulevikus kõigea hakkama.”</p> <p>EESMÄRK: Õpilane oskab kasutada eduvihikut enda hirmudega toimetulekuks. Õpilane koostab enda rahalise jaotuse diagrammi.</p>
20 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>I osas Kira protsess</p> <p>Kira sai härra Goldsternilt Money hoolitsemise eest tšeki. Alguses oli Kiral ebamugav kui härra talle rahast rääkis, kuid nüüd oli Kira jõudnud juba arusaamiseni, et ka töö eest, mida armastad, võib raha saada. Õpilane lahendab töölehel ülesande 2.</p> <p>ARUTELU</p> <p>Mida oleks Kira teinud saadud rahaga, kui ta ei oleks alustanud rahatarkuse teekonda? Kas tänapäeval kirjutatakse veel tšekke?</p> <p>II osa Õpilane saab analüüsida ja kaardistada kui kaugel ta enda eesmärkide saavutamisel on. Õpilane jätkab ülesandega 2.</p> <p>Milline seisus on sinu rahaliste eesmärkide poole liikumine? Joonista enda rahaline jaotus diagrammile ja lisa juurde eesmärgid.</p> <p>III osa Hakkama saamine enda hirmudega</p> <p>“Hirm raskuste, vigade ja piinlikkuse ees on tohutult paljude inimeste elu ära rikkunud.“ lk 157</p> <p>Kuula helifaili või tee mõne ilmeka lugejaga varem kokkulepe, et ta loeb ette 153-154 Kira vanemate emotsioonid. Helifail on siin.</p>

	<p>ARUTELU</p> <p>Mis põhjustas vanemate sellise käitumise? Mis oli nende hirm? Kas seda oleks saanud ennetada?</p>
12 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Tööleht ülesanne 3</p> <p>Vaata Hirmude töölehte, mis olid eelmisel korral kolm kõige rohkem ärevust tekitavad tegevust. Või on sul täna hoopis uus hirm?</p> <p>Nüüd võta kätte enda eduvihik. Loe eduvihikut. Mis on olnud sinu kõige magusamad õnnestumised ja märkamised. Vaata uuesti enda hirme. Kas leiad tõestust, et saad enda hirmuga hakkama. Lisa tõestus hirmu juurde töölehele.</p> <p>Lahenduste sein</p> <p>Nüüd võta märkmepaber või väike värviline paber ja kirjuta hirm ja tõestus lehele.</p> <p>Moodustage klassis ühine lahenduste sein. See võib olla anonüümne, kuid teised saavad lugeda ja näha tunnustust, mis ka neid võib aidata. Lahenduste seina võite võimalusel panna üles ka kooli koridori, et teised õpilased saaksid samuti julgustust. Nipp: kinnitage klassis paberid ühele suurele paberile ja suur paber kinnitage sobivale seinale.</p>
5 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>Kirjuta eduvihikusse tagumisele kaanele MINU KÕIGE SUUREMAD ÕNNESTUMISED</p> <p>Võta tund kokku töölehe viimases osas eneseanalüüsi küsimustega.</p>

TUNNIKAVA nr 18

Tunni teema:	Investeeringimine I														
Õpilased:	4.-6. klass														
Tunni õpieesmärk:	Õpilane tutvub investeeringimise põhitõdedega.														
Seos RÕK-iga:	enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, sotsiaalne pädevus														
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>7 min</td> <td>3 min</td> <td>5 min</td> <td>25 min</td> <td>5 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>					7 min	3 min	5 min	25 min	5 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
7 min	3 min	5 min	25 min	5 min											
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside											
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid: arvuti, projektor, kõlarid, töölehed, pärlikaardid</p> <p>Õpetaja meisterdab "Pärlikaardid". "Pärlikaartide" tegemiseks vajalike vahendite ja meisterdamise kohta saab lugeda siit.</p>														
Tunni teema taust:	Investeeringimise müüt, et selleks peab väga palju raha olema, on hakanud kaduma. Aina enam inimesi saab aru, et investeeringimise saab alustada ka väikestest summadest ning lapsevanema nõusoleku ja abiga saavad sellega tegeleda isegi lapsed.														
Kodune ülesanne	Vaata kodus veelkord rahulikult üle kokkuvõttev video investeeringimisest: 5 sammu korras rahaasjadeni, viies osa "Investeeringimine"														

Aeg (min)	Tunni osad
7 min	<p>1. Häälestus</p> <p>Investeeringu mõiste selgitamine võimalikult lihtsalt. Näiteks: Investeering on toodete või teenuste ostmine lootuses saada rohkem kasu. Rahalises mõttes on hea investeering see, millest saadakse kokkuvõttes rohkem tulu kui algselt kulutati ning halb investeering on see, mille puhul väärtus väheneb ja seega tulu on väiksem kui investeeritud summa.</p> <p>5 sammu korras rahaasjade seeriast viienda osa "Investeering" video vaatamine: 5 sammu korras rahaasjadeni, viies osa "Investeering"</p>
3 min	<p>2. Selgitus</p> <p>Õpetaja selgitab veelkord üle neli põhitõde, millest investeerimisel peaks lähtuma:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Alusta võimalikult vara (Mida varem alustada, seda kauem jõuab liitintress sinu kasuks töötada. Sellepärast öeldaksegi lauset: Parim aeg alustamiseks oli eile, järgmisena täna.) 2) Suurem tootlus = suurem risk (Kui miski tundub liiga hea, et olla tõsi, siis enamasti see ka nii on. Ei tasu valida kõige riskantsemad varaklassid, kui sa ei ole valmis sellest rahast ilma jääma.) 3) Hajuta (Kui paned kogu vara ühte kohta, siis on suurem tõenäosus sellest ilma jääda kui siis, kui oled paari erinevasse panustanud. Kui ühega juhtub midagi, siis jäävad vähemalt teised alles ning nii kaotad sa tõenäoliselt vähem raha.) 4) Kui aru ei saa, siis ära puutu (Investeeringuga alustades on vaja teha eeltööd ning tutvuda erinevate võimalustega. Raha tasub panna sinna, millest aru saad. Ahvatlusi ning pakkumisi on väga palju, kuid kui sa tegelikult aru ei saa, kuhu sinu raha läheks, siis pigem jäta sinna investeerimata. Panusta sinna, millega oled tuttav ja millesse usud.) <p>Õpilastega arutlemine, kas nad on nõus nendega.</p>
5 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>Õpetaja jaotab klassi endale meelepärasel viisil (loos, õpetaja/õpilaste valikul vms viisil) rühmadeks. Olenevalt laste arvust, kuid rühmi ei tohiks olla rohkem kui pärlikaarte. Õpetaja on eelnevalt paigutanud värvilise taustaga kaardid klassi, koridori, õue või mujale enda valitud kohta laiali. Õpetaja annab igale grupile pärlikaardi. Pärlite järjekord on erinev, et rühmad ei peaks teiste järgi ühes kohas liiga kaua ootama. Õpilaste ülesanne on oma pärlite järjekorras liikuda ning otsida vastava värviga infokaarte.</p>
25 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Kui õpilased leiavad enda pärlile sobiva infokaardi, siis loevad nad sellelt investeerimise erinevate varaklasside kohta ning täidavad töölehel ülesandeid.</p>
5 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>Igaüks ütleb tunni lõpus ühe asja, mis talle tunnist meelde jäi.</p>

TUNNIKAVA nr 19

Tunni teema:	Investeerimismäng (Cashy)														
Õpilased:	4.-6. klass														
Tunni õpieesmärk:	Õpilane saab investeerimise kogemuse läbi mängu.														
Seos RÕK-iga:	enesemääratluspädevus, õpipädevus, digipädevus, väärtuspädevus														
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>1 min</td> <td>1 min</td> <td>3 min</td> <td>37 min</td> <td>3 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>					1 min	1 min	3 min	37 min	3 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
1 min	1 min	3 min	37 min	3 min											
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside											
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid: igal õpilasele tahvelarvuti või nutitelefon (vajalik interneti)</p> <p>Kui sa ei ole varem Cashyt mänginud, siis mängi koos sõprade või kolleegidega eelnevalt vähemalt 1 kord mäng läbi. Kodulehel on ka demo mäng, mida saad iseseisvalt kasutada.</p> <p>Õpetaja loob enne tundi Cashy mängu (https://www.cashygame.com/teachers).</p>														
Tunni teema taust:	<p>Paljudele õpilastele meeldib Kahoot ja teised sarnased mängud tunnis. Mänguline element õppimise juures lisab sageli rõõmu ja võistluslikku hasarti. Seega on nüüd aeg ka rahatarkuse teadmised panna mänguliselt proovile.</p> <p>Mäng õpetab õpilastele isikliku eelarve pidamist, säästmist, tulude suurendamist näiteks lisatöö või ettevõttega, investeerimist näiteks fondide või krüptovaluutaga jpm. Samal ajal on aga raha kõrval kogu mängu kestel oluline ka mängija heaolu ja õnnelikkus. (Cashy).</p> <p>Mängus on võistlus kaasmängijatega. Iga aasta lõpus on suurelt näha uudiseid ning edetabelit.</p> <p>Mäng lõppeb 10. aastal. Võidab see, kes on õnnelik ja rikas!</p> <p>Mõisted: fond, laen, aktisa, krüpto, kinnisvara, eelarve, investeerimine, tervis, õnnelikkus, säästmine</p>														
Kodune ülesanne	Mängi kodus koos perega Cashyt. Mängu saad ise Cashy lehel perele genereerida. Vajab sisselogimist.														

Aeg (min)	Tunni osad
1 min	<p>1. Häälustus</p> <p>Kellele meeldib eesmärk: "Kasvatan oma raha ja püsin õnnelik!"</p>
1 min	<p>2. Selgitus</p> <p>Teavita õpilasi tunnis mängitavast mängust (investeermismäng Cashy). Selle eesmärgiks on võimaldada katsetada investeerimist ilma rahaga riskimata. Eesmärk: Saan investeerimise kogemuse läbi mängu.</p>
3 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>Õpetaja kuvab ekraanile lehekülje, millelt õpilased saavad mängu sisse logida (õpilased sisestavad vastava õpetaja loodud mängu koodi). Mängu eesmärk 10 aastaga koguda ja kasvatada oma hane. Samas püsida selle juures ka terve ja õnnelik. KÜSIMUS Oleme teiega õppinud juba erinevaid investeerimise võimalusi. Millised on teil meeles? Mängus avanevad teil erinevad võimalused kogemuse kasvades. Alustame madala tasemega investeeringutest. Olete te valmis? Pea meeles, tegu on mänguga, proovi ja katseta, kuid pea meeles ka eesmärki saada rikkaks ja õnnelikuks.</p>
37 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Cashy mängu mängimine. Õpetaja alustab ja lõpetab iga aasta mängus. Aita pöörata tähelepanu uudistele, mida mäng kuvab, et teha järgmisi otsuseid. Edetabeli kuvamisel palu jagada kogemust, kellel läheb hästi. Millele nad tähelepanu pöörasid või milliseid investeerimise otsuseid tegid?</p>
3 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>Suuline tagasiside:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Mida õppisite? ● Mis oli keeruline/raske? ● Kas mõnel tunnil veel soovite mängida?

TUNNIKAVA nr 20

Tunni teema:	Eneseületus														
Õpilased:	4.-6. klass														
Tunni õpieesmärk:	Õpilane mõistab, et eesmärkide saavutamine nõuab eneseületust.														
Seos RÕK-iga:	enesemääratluspädevus, õpipädevus, ettevõtlikkuspädevus														
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>10 min</td> <td>2 min</td> <td>8 min</td> <td>15 min</td> <td>10 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>					10 min	2 min	8 min	15 min	10 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
10 min	2 min	8 min	15 min	10 min											
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside											
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	Vajalikud vahendid: raamatud, töölehed, eduvihikud, arvuti, kõlarid, lugu (näide eduloost, nt Edu Akadeemia eestvedajast Roland Tokko eneseületusest), õpilastel telefonid või tahvelarvutid.														
Tunni teema taust:	Inimestel on palju asju, mida nad kardavad ja arvavad, et ei oska piisavalt hästi. Kui sa ennast tagasi hoiad, siis ei saa sa kunagi teada, milleks sa võimeline oled.														
Kodune ülesanne															

Aeg (min)	Tunni osad
10 min	<p>1. Häälestus</p> <p>Roland Tokko laul "Kõik on sinu sees" ▶ Kõik on sinu sees laul - Roland Tokko</p> <p>Seejärel rääkida ka tema lugu eneseületusest. Õpilased saavad teada, et just avalik laulmine oli tema suur eneseületus ning nüüd ometi saavad kõik tema laule kuulata.</p> <p>Edu Akadeemia eestvedaja Roland Tokko lugu: 📄 Eneseületuse lugu (Roland Tokko).pdf</p>
2 min	<p>2. Selgitus</p> <p>Mõnikord võib tee eesmärkide saavutamiseni nõuda suuri eneseületusi. Ent ei tohi unustada, et enamasti asjad, mida on raske teha, ongi need, mille üle hiljem kõige rohkem uhkust tunneme.</p>
8 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>Õpilase meenutavad Kira eneseületust seoses oma rahatarkuse teekonna jagamisega proua Heineni laste koolis ja mõtlevad ka enda eneseületustele. Töölehel 1.</p>
15 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Õpilane loeb ja täiendab oma eduvihikut. Tänu sellele kogub taas enesekindlust ning motivatsiooni eesmärkide nimel distsipliini hoida.</p> <p>Lisaülesanne: Mõnikord võib tee eesmärkide saavutamiseni olla nagu labürint. Ent meeles peaks pidama, et ükskõik kui raske miski alguses ei tunduks, siis ei tasu alla anda, vaid leida olukorrale lahendus. Ülesandes kolm saab õpilane leida labüridist tee..</p>
10 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>Kogu eelneva projekti jooksul omandatud teadmiste kohta Kahoot. Ettevalmistatud Kahoot on siin.</p> <p>Soovi korral saab õpetaja lasta veelkord "Kõik on sinu sees" laulu eneseusu kasvatamiseks.</p>

TUNNIKAVA nr 21

Tunni teema:	Investeering II										
Õpilased:	4.-6. klass										
Tunni õpieesmärk:	Õpilane oskab selgitada mõisteid kasum, kahjum, investeering, aktsiafond ja fondifond. Õpilane mõistab liitintressi põhimõtet ja oskab seda arvutada.										
Seos RÕK-iga:	suhtluspädevus, õpipädevus, matemaatika-pädevus, digipädevus, sotsiaalne pädevus										
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>5 min</td> <td>3 min</td> <td>20 min</td> <td>12 min</td> <td>5 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>	5 min	3 min	20 min	12 min	5 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
5 min	3 min	20 min	12 min	5 min							
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside							
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid: raamatud, töölehed</p> <p>Tutvu õpetajana enne platvormidega, kus on hea saada ülevaadet aktsiate kui ka fondide tootlustest. Võid kasutada näiteks Nasdaq lehte kuid kui õpilased valdavad juba heal tasemel inglise keelt, siis vaata täiendavaid soovitusi juhendmaterjalist. Siin võib olla ka hea võimalus kasutada AI abi.</p> <p>Kodutööks jääb õpilastel moodustada investeeringuklubi ja panna enda klubi poolt valitud fondide tootlustabelid klassi ühisesitlusse. Kopeeri endale esitluse põhi ja jaga õpilastega kodutöö all. Vaata ka üle jagamise õigused. Investeeringuklubide ülevaade</p> <p>Vajadusel lisa enda tundi ka Power Pointi funktsioonide näitamine, kui õpilased ei ole seda varem kasutanud või vajavad meeldetuletust.</p>										
Tunni teema taust:	<p>Leheküljed raamatust: 183-193</p> <p>Marcel, Monika, Kira ja proua Trumpfi asutasid koos investeeringuklubi. Proua Trumpfi oli ettevalmistanud kaustad ning juhendas lapsi. Ta ei öelnud neile, mida peab tegema vaid selgitas ja andis valikuvõimalusi.</p> <p>Nii jõudsid nad klubi järgmise kohtumiseni, kus proua Trumpf tutvustas lastele aktsiafondi ja aktsia erinevust. Raamatus on fondide mõiste lk 222 ning samuti selgitab proua Trumpf lk 185.</p> <p>Nii nagu raamatus on klubiliikmetel erinevad küsimused ja mõtted, täiendades nii teineteist, on põnev võimalus ka õpilastel enda mõttelise rahaga investeeringuklubi asutada.</p>										
Kodune ülesanne	Moodusta klassikaaslastega oma investeeringuklubi. Igal õpilasel on mõttelist raha 1200 eurot. Jälgi fondi otsingu meespead ja ülesannet töölehel. Valitud fondide tootluse graafikud lisa koos enda klubi nimega klassi ühisesitlusse.										

Aeg (min)	Tunni osad
5 min	<p>1. Häälestus</p> <p>Kes oskab antud arvudega selgitada investeerimist? Tahvilil on arvud 1000, 900, 100, 1100 10</p> <p>Investeering on see, kui raha teenib raha, kuid alati peab meeles pidama ka riski, et raha võib kaotada. 1000 algne investeering; 10% ehk 100 eurot on intress; 100 eurot on kasum, kui investeering realiseerida (müüa), languse korral on -10% intressi korral müües on lõppväärtus 900, +10% korral on lõppväärtus 1100.</p> <p>Raamatus on investeerimise mõiste lk 221. <i>Raha investeerimine tähendab seda, et raha kasvab intresside ja kasumi võrra. Esiteks saab raha investeerida aktsiatesse või pankas. Teiseks saab ka niimoodi investeerida, et ostad endale ükskõik mida, millest tead, et saad hiljem palju kallima hinnaga maha müüa: kunstiteose, maja, antiikkaupa vms.</i></p>
3 min	<p>2. Selgitus</p> <p>“Paljud usuvad, et nad ei saa investeerimisest nagunii aru. Ja kui aru ei saa, siis ei hakka isegi proovima.” lk 190</p> <p>Oled juba nii kaugele koos Money, Kira ja tema sõpradega jõudnud. On ütlus “Elevanti süüakse ikka suutäis korruga”. Nii on ka rahatarkuse ja investeerimisega. Kui liigud nõ suutäis haaval, siis saavutate ka eesmärgi.</p> <p>Tänase tunni eesmärk:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Oskan selgitada mõisteid kasum, kahjum, investeerimine, aktsiafond ja fondifond. 2. Mõistan liitintressi põhimõtet ja oskab seda arvutada.

20 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>I osa Selgita mõistet oma sõnadega (ül 1)</p> <p>aktsiafond (185), hea kasum (186), pikaajaline investering (186), kahjum (186), fondifond (191), volatiilsus (189)</p> <p>Raamatus on mõisted jutus selgitatud, lisaks on abiks ka mõisted raamatu lõpus lk 221-223.</p> <p>II osa Aktsia ja aktsiafondi erinevus (ül 2)</p> <p>Proua Trumpf tegeles paar tundi päevas investeerimisega ning tal olid selged ka erinevad investeerimistooted. Nii pakkus ta üksikute aktsiate ostmise asemel välja aktsiafondi. Eelmises ülesandes saime korrata üle, mis see aktsiafond tähendab. Nüüd teeme läbi ka näite. Loe ülesande kirjeldust ja ava raamat lk 185.</p> <p>III osa Liitintressi arvutamine, selgitus</p> <p>Loe mõistet. Arutelu.</p> <p>Näidete puhul kasutame me sama tootlust igal aastal, tegelikkuses toimub ikka kõikumist ja kasv ei ole nii sirgjooneline. Oluline on, et saad aru, kuidas liitintressi arvutamine käib. Tulevikus saad kasutada kalkulaatorit, mis on internetis olemas, kuid õpime täna algset põhimõtte selgeks.</p> <p>* Lisa võimalus. Liitintressi valem, kuidas lihtsamalt liitintressi arvutada. $P * (1 + r)^n$ P – investeeritud summa r – iga-aastane tootlus/intress n – aastate arv</p> <p>(Liitintressi Info pärineb Rahafoorumi lehelt.)</p> <p>Lahendame koos näite, kui suur on summa neljandal aastal.</p>
12 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>I osa Liitintressi arvutamine (ül 3)</p> <p>Summa, millega õpilased arvutavad on nende enda valitud. Vajadusel saavad nad kontrollida enda arvutust kalkulaatoril.</p> <p>II osa Investeerimisklubi loomine (ül 4)</p> <p>Õpilased moodustavad investeerimisklubi. Meeskondade moodustamine on õpilaste enda valida.</p> <p>Tunnis tuleb moodustada klubid ja leppida kokku kohtumise ajad, ülejäänud ülesannet lahendavad õpilased kodus.</p> <p>Ülesandes tuleb neil klubile panna nimi. Leppida kokku kohtumised (võib ka olla veebis). Valida, kuhu klubi raha 10 aastaks investeeriks. Valida võib kuni 3 fondi. Iga klubi lisab ühisesitlusse slaidi oma klubi nimega ja lisab sinna pildina fondi tootluse. Järgmises tunnis vaatame teie investeringuid ja põhjendate, miks te sellised valikud tegite.</p>

5 min

5. Tagasiside

Täida töölehel eneseanalüüs.

I osa Millise mõtte sa täna tunnist kaasa võtad?
Anna aega kirjutada ning küsi siis paari vastust.

II osa

Täida täna kirjalikult ka eesmärkide kohta tagasiside.

Testi ennast. Proovi mõttes selgitada ise neid mõisted, kas oskad?

Julgustan sind olema aus. Kui tunned, et sa veel ei oska, siis võid ka nii märkida. See annab ajule signaali, et neid teemasid tuleb veel korrata.

Ägedaid kohtumisi teile oma klubides. Ootan juba põnevusega tulemusi.

TUNNIKAVA nr 22

Tunni teema:	Riskitaluvus										
Õpilased:	4.-6. klass										
Tunni õpieesmärk:	Õpilane teab, kuidas investeerimisel riske hajutada.										
Seos RÕK-iga:	õpipädevus, ettevõtlikkuspädevus, suhtluspädevus, sotsiaalne pädevus										
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>2 min</td> <td>1 min</td> <td>15 min</td> <td>22 min</td> <td>5 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>	2 min	1 min	15 min	22 min	5 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
2 min	1 min	15 min	22 min	5 min							
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside							
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid: arvuti, rühmatööde esitamiseks, õpilastele tahvelarvuti või isikliku nutiseadme kasutamine, raamatud</p> <p>Soovitus õpetajal tutvuda sõnapilve koostamise digiversiooniga, nt www.mentimeter.com (tasuta võimalik klassiga ühiselt sõnapilve koostada). Õpetaja peaks enne tunni algust keskkonda logima ning ette valmistama küsimuse (Tänase tunni 3 märksõna), et õpilased saaksid www.menti.com sisestada õpetaja loodud põhja koodi.</p>										
Tunni teema taust:	<p>Leheküljed raamatust: 195-204</p> <p>Mõisted: börsikevad, börsisuvi, börsisügis, börsitalv, omahind, inflatsioon, tähtajaline hoius, kogumishoius, hoiukonto (arvelduskonto)</p> <p>Fond, mida Rahavõlurid olid ostnud oli languses. Klubi soovis osta juurde osakuid, et saada neid alla omahinna. Kiral ei olnud piisavalt vaba raha ja pidi vanavanematega rääkima, et kasutada raha, mida vanavanemad olid talle kogunud.</p> <p>Vanaema ja vanaisa ei olnud aga Kira plaaniga nõus.</p> <p>Miks?</p> <p>Nende riskitaluvus oli erinev kui Kira oma.</p> <p>See lihtsalt nii ongi. Inimesed on erinevad ja nende riskitaluvused on erinevad. See on nende õigus. Raamatus aitas härra Goldstern Kiral mõista riskide olulisust ning meenutas olulist tähelepanekut. Liigse rutakusega ei tohi rahalisi otsuseid teha.</p> <p>Finantsinstrumente valides on nende juures selgitatud ka riskitase.</p>										
Kodune ülesanne	Eduvihikusse kirjutamine. Parimate õnnestumiste märkimine.										

Aeg (min)	Tunni osad
2 min	<p>1. Häälestus</p> <p>ARUTELU Õpilased näevad pilti varblasest ja tuvist. Mida see pilt sümboliseerib. Parem varblane peos kui tuvi katusel.</p> <p>“Ära investeeeri kogu oma hane aktsiatesse või fondidesse. “</p>
1 min	<p>2. Selgitus</p> <p>Tänases tunnis räägime riskide hajutamisest.</p> <p>EESMÄRK: Tean, kuidas investeerimisel riske hajutada.</p>
15 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>Investeerimisklubide kodutöö ülevaade</p> <p>Arvuta vastavalt klubide arvule igale ettekandele kindel aeg. Kasuta taimerit. Võimalus on võib vabatahtlik või loosiga tõmmatud õpilane olla rajameistri rollis, kes jälgib aega.</p> <p>Iga klubi esitleb, mis fondi(d) nad valisid, investeringu summa, prognoos 10 aasta pärast ning tootlustabel.</p>
22 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Oleme juba peaaegu raamat lõpus. Täna on sul pikemalt aega iseseisvalt või paarilisega koos töölehe ülesandeid lahendada. Ülesanded vaatame üle tunni lõpus või kui aega jääb puudu, siis järgmisel kohtumisel.</p> <p>I Täida kolm 72-valemit. (ül 1)</p> <p>II osa Börsi neli aastaaega (ül 2)</p> <p>III osa Härra Goldstreni soovitusel riskide hajutamiseks (ül 3)</p> <p>IV osa Diagrammide koostamine, Kira ja enda diagrammi joonistamine pärast viimast härra Goldsterniga kohtumist (ül 4)</p> <p><i>Vaadake üle ühiselt iseseisva töö vastused. Vajadusel lõpetage järgmine tund või jäta kodus lõpetada.</i></p>
5 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>I Sõnapilve moodustamine Logi menti.com kood ... Sisesta tänase tunni 3 märksõna.</p> <p>II osa Täida kirjalik eneseanalüüsi osa töölehel Kas täitsid enda jaoks tunni eesmärgi? Kirjuta 3 peamist sõna klassi sõnapilvest endale töölehele.</p>

TUNNIKAVA nr 23

Tunni teema:	Eneseusk										
Õpilased:	4.-6. klass										
Tunni õpieesmärk:	Õpilane usub endasse ning oma soovide täitumisse.										
Seos RÕK-iga:	enesemääratluspädevus, suhtluspädevus, sotsiaalne pädevus										
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>3 min</td> <td>3 min</td> <td>10-15 min</td> <td>15-20 min</td> <td>9 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>	3 min	3 min	10-15 min	15-20 min	9 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
3 min	3 min	10-15 min	15-20 min	9 min							
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside							
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid: eduvihik, raamat, kuulamisülesande jaoks ruumi ettevalmistus</p> <p>Kuulamisülesanne on sellel korral kaasõpilaste kuulamine. Kasutame check-in meetodi kohandatud versiooni.</p> <p>Keskkonna loomine:</p> <p>a) hubane ruum/aula/võimla, kus õpilased saavad moodustada grupid ja istuda nõ pesades (alguses isegi pikutades)</p> <p>b) õuetund</p> <p>c) kohandatud klassiruum</p> <p>*sees tundi tehes õpilaste saabudes hubane valgus ja rahustav muusika.</p> <p>Palu õpilastel võtta kaasa pleed.</p> <p>Kodutööks essee, kuid essee kirjutamine võib toimuda ka koolis. Planeeri vajadusel ise lisatund projekti või pea lõimingu osas nõu kirjanduse ja eesti keele õpetajaga.</p>										
Tunni teema taust:	<p>Leheküljed raamatust: 207-212</p> <p>Kuulamine on kunst, mille valdamine ja kasutamine avab meile palju võimalusi. Aja võtmine, märkamine ja kuulamine tunduvad nii tavalised, kuid raamatus on selle näitlikustamiseks kirjutatud koer, kes räägib lapsega. Julgen väita, et need on oskused, millega igaüks peab teadlikku tööd tegema. Need on oskused, mida peavad paljud täiskasvanud õppima.</p> <p>“Palju tähtsam on, et sina oskad mind kuulata ja minust aru saada. Sellega on nagu raamatuga. Mõned, kes seda loevad, ei kuule su sõnu ega muuda oma elus midagi. Teised aga kuulevad ja hakkavad rahaga targalt ümber käia.” lk 211</p>										
Kodune ülesanne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Essee kirjutamine “Minu õnnelikum ja rikkam elu” 2. Palu vanematel lugeda raamatu järelsõna täiskasvanutele lk 215-219 										

Aeg (min)	Tunni osad
3 min	<p>1. Häälestus</p> <p>Vaikuse minutid: Tänuikkuse harjutus Harjutus annab õpilastel võimaluse keskenduda nendele hetkedele ja asjaoludele, mis on neid kosutanud ja toetanud. Nii saavad avardada oma tähelepanu, märgates rohkemat ja suurendades enda heaolu. Tänuikkuse harjutus kuulub Vaikuseminutite baaskursuse, Teadveloleku kursuse ja noorte OMA programmi. Selle loeb sisse näitleja Indrek Ojari. Leiad selle siit: Vaikuseminutite harjutused - Vaikuseminutid</p>
3 min	<p>2. Selgitus</p> <p>“Sissetulek sõltub eneseusust. See omakorda sõltub, kas me keskendume asjadele, mida me suudame või asjadele, mida me ei suuda.”</p> <p>Kiral oli enda teekonnal mitmeid hirme ning mõne väljakutse vastuvõtmine oli alguses lausa ärevust tekitav. Kira ületas takistused täna eduvihikule. Eduvihik oli tema eneseusu kasvatamise tööriist. Inimene ei ole loodud olema keegi, inimese aju on plastiline ehk omandab uut teadmist kui inimene endaga tööd teeb.</p> <p>Täna me vaatame veel viimast korda tagasi Kira teekonnale ja võtame tema loo kokku. EESMÄRK: Usun endasse ning oma soovide täitumisse. Kirjuta tänane eesmärk töölehe lõppu.</p>
10-15 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>KUULAMINE</p> <p>Moodustage vabatahtlikkuse alusel grupid. Gruppides peaks olema kõigis võrdne arv liikmeid. Soovitus 4 liiget.</p> <p>Õpilane loeb töölehel kuulamise meespea. Seejärel loeb kogu klass seda korruga. Kasutage 10 cm häält (pigem vaikne hääl, mida kuuleb vaid pinginaaber, mitte kogu klass)..</p> <p>Check-in meetodi kohaselt on igal õpilasel grupis aega rääkida kokkulepitud aeg. Õpilastel võiks see olla 1 minut. Selle aja jooksul teised kuulavad, ei küsi ega sega vahele. Lihtsalt kuulavad.</p> <p>Mis on minus muutunud võrreldes projekti algusega? Küsimuse võib ise sõnastada vastavalt enda õpilastele. Selle võib ka õpilastega koos valida.</p>

15-20 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>I osa Muutused (ül 1)</p> <p>Õpilased töötavad paaris. Arutavad ja täidavad töölehte. Õpetaja toetab taimeriga. Taimer aitab siin ülesandes anda aega juurde, et arutelu läheks süvitsi. Iga liikme kohta ülesandes on aega 3 minutit.</p> <p>II osa Millise ettepaneku tegi härra Goldstern Kirale raamatu lõpus? lk 210 (ül 2) Mida teeksid sina samas olukorras. Põhjenda enda vastust.</p> <p>ARUTELU Mida teeksid õpilased Kira asemel. Vastamine vabatahtlikkuse, loosi, valgusfoori mängu vms alusel.</p>
9 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>Täida kirjalik eneseanalüüsi osa töölehel</p> <p>I osa Mille eest olen tänulik? Mis pakub mulle rõõmu? Mille üle olen uhke? Kasuta eduvihikut, et vaadata tagasi ja panna kirja töölehele peamised mõtted.</p> <p>II osa Tunni eesmärk Kas täitsid enda jaoks tunni eesmärgi? Kui ei, siis kirjuta juurde ka põhjendus ja plaan.</p>

TUNNIKAVA nr 24

Tunni teema:	Kokkuvõte ja plaan														
Õpilased:	4.-6. klass														
Tunni õpieesmärk:	Õpilane analüüsib enda muutust projekti käigus. Õpilane koostab endale järgmise <i>to-do</i> listi.														
Seos RÕK-iga:	enesemääratluspädevus, õpipädevus, ettevõtlikkuspädevus, väärtuspädevus														
45-minutilise tunni ülesehitus:	<table border="1"> <tr> <td>1 min</td> <td>1 min</td> <td>23 min</td> <td>10 min</td> <td>10 min</td> </tr> <tr> <td>häälestus</td> <td>selgitus</td> <td>juhendatud töö</td> <td>iseseisev töö</td> <td>tagasiside</td> </tr> </table>					1 min	1 min	23 min	10 min	10 min	häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside
1 min	1 min	23 min	10 min	10 min											
häälestus	selgitus	juhendatud töö	iseseisev töö	tagasiside											
Tunni ettevalmistus õpetajatele ja õpilastele:	<p>Vajalikud vahendid: Lisaks töölehele ka lisamärkmete leht,</p> <p>Koht: Võimalusel õuetund (kaasa kirjutusalused, pleedid või istumisalused)</p> <p>*Juhul kui loete tunnis esseesid, siis tee lugejatega kokkulepe mõnel varasemal päeval.</p>														
Tunni teema taust:	<p>Leheküljed raamatust: kokkuvõte raamatu põhjal</p> <p>Üks teekond ja projekt on kohe läbi. Mis on see, mis kaasa võtta? Millega edasi tööd teha? Milline on ühine järgmine samm rahatarkuse arenguks? Selles tunnis on palju küsimusi ja koostajate poolt vähe vastuseid. Ohukoht on õpilased, kes ei ole nii kiiresti enda eesmärke saavutanud nagu Kira. Kas klassina jätkate tundidega, kus eesmärgi saavutanud saavad toetada neid, kes vajavad tuge enda enesekindluse ja eesmärkidega? Mõttesta enne tundi, mis on see, millega ühiselt klassina edasi lähete. Antud tundi oleme plaaninud mõned kokkuvõtavad ülesanded, kuid jätnud piisavalt ruumi, et õpetaja saab mugavdada endale ja klassile sobiva tunni.</p>														
Kodune ülesanne	<p>1. Jätka eduvihikuga ja jätka tööd eesmärkidega kui need ei ole veel saavutatud või</p> <p>2. Pane endale kirja uued eesmärgid.</p>														

Aeg (min)	Tunni osad
1 min	<p>1. Häälestus</p> <p>“Ära kurvasta selle pärast, mida sul enam ei ole, vaid ole tänulik selle eest, et see sul oli.” lk 212</p>
1 min	<p>2. Selgitus</p> <p>Meie projekt koos Kira, Money, Monika ja Marceliga sai läbi. Täna teeme me kokkuvõtted. Täna tunni eesmärk on:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Oskan analüüsida enda muutust projekti käigus. 2. Koostan endale järgmise <i>to-do</i> listi.
23 min	<p>3. Juhendatud töö</p> <p>I osa Mis on muutunud? Enda muutuse märkamiseks koosta tasakaaluratas. Nüüd võta teine värv ja kanna samale rattale ka I tunni ratta punktid ja ühenda need.</p> <p>Mida sa järeldad? Kasuta märkmeid, et mõtted kirja panna. ARUTELU: Lühike muutuste refleksioon.</p> <p>III osa “Minu õnnelikum ja rikkam elu” esseede kokkuvõtte Vabatahtlik ettelugemine või õpetaja poolt kokkuvõtte</p> <p>III osa Minu sümbol, mida õppisin võib valida esseede asemel Õpilased leiavad ruumist, koolikotist või õues olles piiratud maa-alalt eseme ja kirjeldavad selle kaudu enda õppeprotsessi ja õpitulemusi projekti jooksul.</p>
10 min	<p>4. Iseseisev töö</p> <p>Raamatu kokkuvõtte Milleks oli see raamat kasulik? Mida teeksid Kira asemel? Mida sa koos Kira ja Moneyga õppisid?</p>
10 min	<p>5. Tagasiside</p> <p>I osa Järgmised sammud</p> <p>Koosta endale tegevuste nimekiri. Järgmised 3 sammu, mis sa teed, et rahatarkuse teekonnal edasi areneda. Märki need märkmete lehele. * Kui võtate klassiga ka ette ühise uue teekonna või jätkate seda, kuni kõik on eesmärgid saavutanud, siis pange ka see kirja.</p>